

Gedenkschriften van Taxandria

Koninklijke

Geschied- en Oudheidkundigen Kring der Antwerpsche Kempen

PERIODIEKE UITGAVE

NIEUWE REEKS, III, 1931. — N° 2.

Kanunnik J. E. Jansen O. Præm.

GEDENKBOEK

gewijd aan

DR JAN RENIER SNIEDERS

Gedenkschriften van Taxandria

Koninklijke

Geschied- en Oudheidkundigen Kring der Antwerpsche Kempen

PERIODIEKE UITGAVE

NIEUWE REEKS, III, 1931. — N° 2.

Kanunnik J. E. Jansen O. Prøem.

GEDENKBOEK

gewijd aan

DR JAN RENIER SNIEDERS

Een woord vooraf.

De stad Turnhout bezit nu haar Dr. R. Sniedersmonument, tot blijk van waardeering, liefde en bewondering voor den grooten Schrijver, aan wien stad en volk veel verschuldigd zijn.

Taxandria sluit zich eerbiedig en blijmoedig bij deze pietetshulde aan; doch de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring vraagt zich af of een standbeeld alléén voldoende is om den voorman te vereeren? Het volk zal het bewonderen, het huidig geslacht zal er van weten te vertellen, maar het toekomstig geslacht zal van Snieders leven minder op de hoogte zijn. Schoone redevoeringen werden den braven man gewijd, zijn biografie werd zelfs geboekt, doch alles is uiteenverspreid of aan zeer vergankelijk papier toevertrouwd.

Wij zouden een Memoriaal willen opbouwen, duurzaam genoeg om onze nakomelingen te treffen, « ære perennius », waarin het bijzonderst wat men over Snieders eens zegde vergaderd werd. Zoo zou men hem niet alleen bewonderen, maar kennen. Kennis baart liefde en liefde gehechtheid.

Daar ligt voor ons een groot bundel documenten, en vele beschrijvingen met vele herhalingen. Dit alles in 't licht geven kunnen we niet. Ziften moet dus het ordewoord worden en wel zoodanig dat uit al de verscheidenheid een geheel gevormd wordt welk het levensbeeld van Snieders langs al zijn kanten vertoont. Wij geven zijn levensbeschrijving door zijn broeder August, die beter dan iemand hem kende, en waaruit meest al de andere nakomende biografen geput hebben. Daarna drukken wij de verschillende redevoeringen, waarin hij als mensch en schrijver door ernstige kenners beoordeeld werd. — soms wel verscheiden — alsmede een relaas van feestelijkheden te zijner eere gehouden. Zodoende hangen wij een volledig en verscheiden tafereel op om den Kempischen voorman te doen kennen, stellen een Memoriaal of Gedenkboek op dat Snieders tot in de nageslachten zal doen vereeren, beminnen, ja, zelfs navolgen.

I.

Bronnen.

- Dr A. SNIEDERS.** — *Levenschets van Dr J. Renier Snieders.* Gent, 1889. (Uitgave der Vlaamsche Academie.)
Bibliographie nationale, d. III, bl. 439.
- A. F. VERSCHUEREN.** — *Eenige voorname mannen der Kempen.* Turnhout, 1911; bl. 68-75.
- De Vlaamsche School**, d. I, 1855, bl. 168; d. II, 1856, 160; d. IV, 1858, 144; d. V, 1859, 89; d. IX, 1863, 91; 1881, bl. 82.
- BR. FLORENTIUS**, in: *Katholieke Gids*, Februari-Mei, 1894; Mei, 1895.
- FREDERIKS EN VAN DEN BRANDEN.** *Biographisch Woordenboek.*
- J. VERCOLLIE**, in: *Biographie nationale*, d. XXIII, 1921, 34-36.
- J. GRIETENS.** — *Dr August Snieders, in leven en gedachten.* Antwerpen, z. d.
- H. SERMON**, in: *Verlagen der K. Vl. Academie*, 1888, bl. 86-90.
- G. SEGERS**, in: *Ibidem*, 1912, Nr 11, bl. 1247-1265.
- IDEM.** — *In Memoriam.* Voornaamste figuren uit den Vl. Taalstrijd en de Nederlandsche letterkunde. Hoogstraten, 1923; bl. 177-192.
- J. E. JANSEN.** — *Turnhout in het verleden en het heden.* Turnhout, 1905; d. II, bl. 144.
- IDEM.** — *Bio-Bibliografisch Naamboek der Voormannen en voorname Familien der Kempen.* Brecht, 1925; bl. 90.
- E. COREMANS.** — *De Nederlandsche Letterkunde in België sedert 1830.* Vert. door L. J. Kruyn. Brussel, 1904; bl. 118-121.
- TH. COOPMAN en Dr L. SCHARPE.** — *Geschiedenis der Vlaamsche Letterkunde.* Antwerpen, 1910; bl. 219-225.
- Verslag der stad Turnhout*, 1889, bl. 85.
- M. ROOSES.** — *Derde Schetsenboek*, d. I, bl. 215-224; d. II, bl. 306-316.
- F. WILLEMS.** — *Stijl en Letterkunde.* Antwerpen, 1889; 2e uitg., d. I, 321, 463.
- IDA VON DURINGSFELD.** — *Das geistige Leben der Vlamingen*, d. II, bl. 287-290.
- IDEM.** — *Von der Schelde bis zur Maas*, d. II.
- Dr J. PERSYN.** *August Snieders en zijn tijd.* Biografische studie in drie deelen. Antwerpen, N. V. Leeslust, 1925.
- V. RAEYMAEKERS.** — *Nederlandsche Schrijvers voor het Middelbaar Onderwijs: J. R. Snieders.* Hoogstraten, 1909.
- Het Belfort*, 1888, bl. 479-480.
- A. VERHEYEN**, in: *Dietsche Warande en Belfort*, 1905, bl. 126-129.
- « *De Kempenaar* » en « *Aankondigingsblad* », Turnhout, 14 April 1888.
- « *Ons Volk Ontwaakt* », 12 October 1912, met vele portretten.
- « *De Kempenaar* » en « *Aankondigingsblad* », Turnhout, 19 October 1912.
- Idem*, 21 September 1930.
- « *Averbodes* » *Weekblad* » en « *Het Handelsblad* », Antwerpen, 14-15 September 1912.

II.

Werken van Dr J. Renier Snieders.

ALGEMEEN VERSLAG over den toestand van het Genootschap « **DE DAGERAED** » te Turnhout, door den Voorzitter [Dr J. R. Snieders] in de plechtige vergadering van 11 Januari 1846 voorgelezen. Turnhout, Brepols en Dierckx Zoon; in 8°, 8 blz.

IDEM, 10 Januari 1847. Ibidem, 6 blz.

IDEM, 20 Februari 1848. Ibidem, 6 blz.

IDEM, 12 Februari 1850. Ibidem, 8 blz.

DE DOOD VAN DEN AERTSBISSCHOP VAN PARIJS. Turnhout, Brepols en Dierckx Zoon, 1848; in 8°.

PROEVEN VAN OORSPRONKELIJKE ROMANTISCHE VERHALEN. Antwerpen, J. P. Van Dieren en Cie, 1850; in-8°, 118 blz. (Het Handelsblad van Antwerpen).

TERUGKOMST VAN PIUS IX. Turnhout, Brepols en Dierckx Zoon, 1852; in-8°, 95 blz.

HET KIND MET DEN HELM. Met eene teekening van J. B. Wittkamp. Antwerpen, J. P. Van Dieren en Cie, 1852; in-8°, 240 blz.

DE HUT VAN WARTJE NULPH. Episode uit de krijgstochten van Maurits van Nassau. Antwerpen, J. P. Van Dieren en Cie, 1853; in-8°, 252 blz., met eene plaatsnede van J. B. W. [Wittkamp]. Prijs: 2 frank.

DORPSVERHALEN. Met eene teekening van Henry Schaciefs. Antwerpen, J. P. Van Dieren en Cie, 1854; in-8°, 150 blz. De zoon van den Scheerslijper. Neel de kleermaker. Een Prins van Oranje. De Pastoor en de Jacobijn. Peter de Groote.

HET EEREKRUIS. Blijspel met zang in twee bedrijven. Waereghem, J. P. Sueters, 1854; in-16°, 48 blz. — 2^e uitg. Ibidem, 1878.

DE MEESTERKNECHT. Verhaal uit het dorpsleven. Met eene houtgravuur van H. Brown naar eene teekening van J. B. Wittkamp. Antwerpen, J. P. Van Dieren en Cie, 1855; (1858); in 8°, 253 blz. Prijs: 2 frank. Te Regensburg verscheen in 1863 eene Duitsche vertaling: Der Groszknecht, versierd met vier staalgravuren. In de 2^e uitgaaf, bij J. Splichal, staat vooraf: Vertelling aan mijne grootste kinderen. Uit de grensdorpen in de Meierij. Dit is met « De Lelie van het gehucht » het meesterwerk van R. Snieders.

DE UITVAERT VAN DEN RIJKEN OOM. Turnhout, Splichal-Roosen, 1856.

DE VLAEMSCHE KONING. Turnhout, Splichal-Roosen, 1857.

AMANDA. Uit het leven der zinneloozen. Met twee teekeningen van J. B. Wittkamp in hout gesneden door J. Hemelers. Antwerpen, J. B. Van Dieren en Cie, 1858; 2 d. in-8°, 186 en 175 blz. Prijs: 3,50 fr.

DOCTOR MARCUS. Herinneringen uit het Studentenv-leven. Turnhout, Splichal-Roosen, 1858; in-8°, 190 blz. Prijs: 2 frank. (1)

(1) Dr J. Renier Snieders, van Turnhout, is ontegensprekelijk een der beste en geestigste romanschrijvers van Vlaamsch België, wie er aan twijfele, leze slechts zijn Meesterknecht of zijne Amanda. Dezer dagen is er bij M. van Splichal-Roosen, te Turnhout, een nieuw werk van den be-gaefden schrijver voor tytel voerende **Doctor Marcus**, herinneringen uit het studentenv-leven, van de pers gekomen. Doctor Marcus is eene fijne heke-ling veler ouders die hunne kinderen tot een beroep hoven hunnen staet opliciden; het is een ernstig onderwerp onder eenen lossen en geestigen

DE VOERMAN. Turnhout, Splichal-Roosen, 1858.

DE LELIE VAN HET GEHUCHT. Uit den smokkeltijd in de Meierij. Turnhout, Splichal-Roosen, 1860: in-8°, 203 blz., met een ongeteekende houtsnede (naar J. B. Wittkamp?). (1)

vorm behandeld. De karakters zijn wel gekozen; het zijn ware typen, die wij allerbest gelukt mogen noemen. De stijl van dit werk, dat wij onze lezers gerustelijk mogen aanbevelen, is zuiver, eenvoudig en zwierig; en wij gelooven zonder vrees van te worden tegengesproken, te mogen zeggen dat Dr J. Renier Snieters, van Turnhout, een der gemakkelijkste en boeiendste vertellers is die onze jonge letterkunde bezit.

De Vlaamsche School, d. IV, 1858, blz. 144.

(1) **Boekaenbeveling.** — Eenige weken geleden, verscheen, te Turnhout, in de drukkerij van den heer Splichal-Roosen, onder den tytel «**de Lelie van het Gehucht**», een nieuw werk van Dr J. Renier Snieters, schrijver van «**Amanda**», «**De Hut van Wartje Nulph**», de «**Meesterknecht**», «**Doctor Marcus**», en andere gemoedelijke verhalen. Het nieuw uitgegevene werk van Doctor Snieters, dat ons bekend maekt met het leven en de zeden der Meijersche boeren en smokkelaers, neemt niet alleen eene weerdige plaats in naast de vroegere voortbrengselen van den verdienstelijken Turnhoutschen schrijver, maer mag ook tevens gerangschikt worden tusschen de beste romans die de vlaamsche letterkunde heeft voortgebracht. Even als de vroegere verhalen van Doktor Snieters, onderscheidt zich nogmaels de **Lelie van het Gehucht**, door eenvoudigheid en gemoedelijkheid; al de personen die er in voorkomen, zijn, als het ware, naer het leven afgeteekend; Mathias Lombaut en zijn zoon Huibert, David Urkhoven en zijne dochter Dwina, de oude Krampe en zijn zoon Arie, zijn allen, niet alleen gelukkige typen van lieden die men in het werkelijk leven ontmoet, maer zij zijn daerenboven met kennis van zaken gedaguerreotypeerd. Onder deze bevielen ons bijzonder Dwina, de lēlie van het Gehucht, met haar zacht goch tevens vast karakter, Arie Krampe, de roekelooze smokkelaer en David Urkhoven, de hardnekkige en nooit tevreden kruis- en smousjasser, de driftigste kaerter die ooit bestond. De oude Urkhoven is bijzonder goed getroffen en wij hooren hem geerne elken stond zeggen dat: «**heden alles verkeerd loopt en het er in zijnen tijd geheel anders toeging**». Baes Urkhoven mag een recht gelukkige type worden genoemd, en wij zijn er zeker van, de moeijelijkst tevreden te stellen lezer zal hierin met ons geredelijk overeenstemmen.

Indien wij het nieuwe werk van den Turnhoutschen schrijver, dat zich ook door zijne zedelijke strekking onderscheidt, namelijk het afkeuren 'ges sluikhandels en het voorhouden der gewijde spreuk: «**Geef God wat God en den keizer wat den keizer toekomt**», hulde brengen, dan toch mogen wij eene **scène**, als ons niet bevallende, niet voorbijgaen zonder een woord van afkeuring neer te schrijven. Wij weten zeer goed dat het mestrekken eene gewoonte is in de dorpen der Meyery en er geene kermis voorbij gaet zonder dat er in de eene of andere herberg, en dit dikwijls voor de nietigste zaak, het zakmes wordt getrokken; maer wij gelooven ook dat het niet noodig was den lezer zoo lang te doen stilsthouden, als de schrijver der **Lelie van het Gehucht** het doet, bij eene dier verfoelicke vechtpartijen, daar deze, hoe goed geschreven ook, — en dat is zij, — den kieschen en beschaefden lezer toch niets dan walg kan inboezemen. Onzes dunkens hadde het verhael er niet bij verloren zoo het gevecht tusschen den zoon van den hoevenaer en Arie Krampe slechts het derde haede ingenomen der plaats die het thans beslaet.

DE TRAANTJES DER VROUWEN. Turnhout, Splichal-Roosen, 1860.
OP DE GRENZEN. Een bundel verhalen. Turnhout, Splichal-Roosen, 1861; in-8°, 265 blz. Het Kraaiennest. Hoe men burgemeester wordt.

BRECHT BAKELS. Uitgave voor vrienden. Turnhout, Splichal-Roosen, 1864; in-8°, 79 blz. (Nouvelle).

DE GOUDEN WILLEM. Verhaal uit de Kempen. Met eene plaatsnede door Edward Dujardin. Antwerpen, J. P. Van Dieren en Cie 1866 (1869); in-8°, 196 blz. In 't fransch vertaald door Mme Lebrocqy. In de uitgave van Splichal-Roosen staat onder den titel: Uit het leven der boeren in de Kempen.

HET PARADIJS. Uit de goudmijnen der Kempen. Antwerpen, J. P. Van Dieren en Cie, 1866; in-8°, 164 blz.

DE GELUKZALIGE JOANNES BERCHMANS DER SOCIETEIT JESU. Het leven, de deugden en de wonderen. Met den pauselijken brief zijner zaligverklaring. Door Pater F. Deynoodt derzelfde Societeit. Vertaald door Dr R. Snieters. Brussel, F. Haenen, 1866; in-12°, 141 blz.

HET WONDER VAN SINT HUBERT. Uit het dagboek van den rechtsdokter. 's Hertogenbosch, Henri Bogaerts, 1867; 2 d., in-8°, 248 blz. Vertaald in 't Fransch door Mme Lebrocqy: « Le Miracle de Saint-Hubert ». Extrait du journal d'un médecin légiste. Bruxelles, V. Devaux et Cie, 1869; in-12°, 284 blz. Prijs 1 frank.

OP DE PIJNBANK. Proeven van diepe verveling. Antwerpen, J. P. van Dieren en Cie. 1867; 2 d. in-8°, 163 en 175 blz.

DE WRAAKROEPENDE ZONDE. Tafereelen uit het dorpsleven in de Kempen. 's Hertogenbosch, H. Bogaerts, 1869; in-8°, 151 blz.

NARDA. Tafereelen uit het dorpsleven in de Kempen. 's Hertogenbosch, H. Bogaerts, 1869; in-8°, 155 blz.

De wraakroepende zonde en Narda werden in de tweede uitgave bij Splichal-Roosen, z. d. bijeengebracht in twee deelen onder den titel van Narda en Tafereelen uit 't Studentenleven, 161 en 159 blz.

MENTOR. Verspreide aantekeningen over volksgeneeskunde en gezondheidsleer. 's Hertogenbosch, H. Bogaerts, 1870; 2 d. in-8°, 164 en 152 blz.

Sommige tafereelen winnen er bij door niet al te nauwkeurig te worden uiteengezet en tusschen deze rangschikken wij wel een gevecht met kluppels en messen tusschen dronken boeren.

Omdat wij een woord van afkeuring lieten hooren voor één enkel tafereel, daerom denke men niet dat wij het werk van Dr Snieters veroordeelen. Wel integendeel; wij hebben het met dezen schrijver, dien wij onder de beste onzer romandichters rangschikken, zeer hoog op. Een woord van afkeuring voor ééne scène, is geene veroordeeling van een geheel werk, te meer daer deze scène goed kan geschreven zijn, — zoo als het hier ook het geval is. Ons gevoel is, zooals wij het reeds zegden, dat men in letterkundige voortbrengselen bij sommige verfoeyelijke daden, bij sommige ongewoonden niet te lang mag stilhouden, zonder gevaer te loopen den fijngevoeligen lezer te kwetsen. Gelukkiglijk komt er in het gansche boek slechts één tafereel van dien aert voor en is het opgevuld met twintig andere die den lezer, — wij zijn er zeker van, — er met belang zal in ontmoeten en hem, na de lezing der *Lelie van het Gebucht*, met ons zal doen besluiten, dat Dr Snieters eene plaats tusschen onze meestgevierde romanschrijvers verdient.

De bijgaende plaet, van den gunstiggekenden Antwerpschen kunstschilder B. Wittkamp, stelt den zwarten ruiter Arië voor, een der hoofdpersoonadjes van het boek, dat wij onzen lezers aanbevelen. J. V. R.

De Vlaamsche School, 1859, bl. 89-90.

DE GEUZEN IN DE KEMPEN. (XVIe eeuw). Turnhout, Brepols en Dierckx Zoon, 1875; 2 d. in-8° 215 en 235 blz. Uitgaaf van het Davidsfonds. — Prijs 4 frank.

DE GOOCHELAAR. Uit het bestaan der Vrijdenkers onzer eeuw. Gent, H. Vander Schelden, 1878; 2 d. in 8°, 254 en 293 blz. Uitgaaf van het Davidsfonds, Nr 17. Prijs 4 frank.

DE SCHEERSLIJPER. Uit de kerkvervolging in de laatste dagen der voorgaande eeuw. Turnhout, Splichal-Roosen. 1881; 2 d. in-8°, 227 en 237 blz. Uitgaaf van het Davidsfonds.

NOVELLEN UIT DE ACHT ZALIGHEDEN. Turnhout, Splichal-Roosen, [1883]; in-8°, 302 blz. O die Wijsneus. Gij Dwarskop. Goed geborgen.

BEELDEN UIT MIJN DAGBOEK. Turnhout, Splichal-Roosen [1884]; in-8°, 162 blz. De Wonderdokter. Anastasia.

UIT DE KEMPEN. Turnhout, Splichal-Roosen, [1884]; in-8°, 192 blz. Schuimloopers. De Brandstichter.

BIJ DE BOEREN. Zedeschets uit de Brabantsche Kempen. Turnhout, Splichal-Roosen, 1884.

ZONDER GOD. Turnhout, Splichal-Roosen, z. d.; 2 d. in-8°, 178 en 270 blz.

GABRIEL. Onuitgegeven roman. Verschenen als 34e boekdeel, z. d. in de laatste uitgave van Splichal-Roosen.

In diezelfde uitgave komen nog voor :Oorspronkelijke Verhalen. Verspreide en nagelaten gedichten.

WAAR IS DE VADER? Amsterdam, N. V. de R. K. Boekcentrale, 1917; Nr 11, 131 blz. in-8°.

Medewerking aan:

HET TAEVERBOND. Lettervruchten van « Met Tijd en Vlijt » (Leuven), 1839, 1845.

RENS NEDERDUITSCH LETTERKUNDIG JAARBOEKJE VOOR 1854, 1866, 1868.

JAARBOEKJE VAN DE STAD EN HET ARRONDISSEMENT TURNHOUT (1848-1860).

DAUWDROPPELEN. Poëtische lettervruchten van het Taekundig Genootschap « De Dageraad » te Turnhout. Turnhout, Brepols en Dierckx Zoon [1848]. Jan Lendich, bl. 15-24. — Mijne rustplaats in de heide, bl. 27-30. — De Reigerjagt, bl. 39-48. — Carrier te Nantes. 1794, bl. 63-76. — Het Dwaellichtje. Ballade, bl. 129-131. — De Koning der Gilde, bl. 135-161.

GESCHIED- EN ZEDEKUNDIGE VOORLEZINGEN OVER DE KEMPEN GEDAEN OP HET GENOOTSCHAP « DE DAGERAED » TE TURNHOUT. Turnhout, Brepols en Dierckx Zoon, 1852: Een verhael uit de Kronijken van Turnhout, blz. 13-107.

ONZE DAGERAED. LETTERKUNDIGE BIJDAGEN UITGEGEVEN DOOR « DE JONGE TAAVRIENDEN ». Herenthals, V. J. Du Moulin, 1876: Ter gelegenheid van een professie, in het klooster van het H. Graf, te Turnhout, den 15 November 1854, blz. 9-12. — Feestzang ter herinnering van den vermaarden Patriottenslag van Turnhout, geleverd den 27 October 1789, uitgevoerd door de muzikale afdeeling van Amicitia, den 22 October 1876, blz. 87-90.

VERSLAGEN EN UITGAVEN VAN « DE DAGERAED ». Turnhout, Brepols en Dierckx Zoon, 1842-1870.

NEDERLANDSCHE LEESBIBLIOTHEEK VOOR KATHOLIEKE HUISGEZINNEN.

Gazetten: « HET HANDELSBLAD », Antwerpen; « DE KEMPE-NAAR », Turnhout; « KATHOLIEKE ILLUSTRATIE »; 's Hertogenbosch.

Uitgaven van Dr R. Snieders werken:

1. De oorspronkelijke, bij: J. P. van Dieren en Cie, te Antwerpen; Splichal-Roosen, te Turnhout; H. Bogaerts te 's Hertogenbosch.
 2. Turnhout, Splichal-Roosen en J. Splichal, te Turnhout, 1882-1887.
 3. Gebroeders Janssens en L. J. Janssens en Zonen te Antwerpen, 1910-1926.
 4. Maatschappij « voor God en 't Volk », te Antwerpen. [E. Waterschoot, Turnhout] 1930—.
-

III.

Levensschets van Dr J. Renier Snieders, door Dr August Snieders.

« Tote Bladele..... een dorp dat up de Kempene staet, » zoo zou, volgens H. van Wijn, den Nederlandschen geleerde, Jacob van Maerlant « de vader der Dietsche dichters al te gader » geschreven hebben: « Tote Bladele », het dorpke, welks naam eeuwenlang zoo geheimzinnig in de geschiedenis der Nederlanden aangeteekend stond: waar de grondsteen werd gelegd tot vorming van het tegenwoordige koninkrijk der Nederlanden, aangezien daàr, in 922, de gift-brief werd geschonken, waarbij Karel-de-Eenvoudige « zijnen kloeken manne » Dirk, tot eersten graaf van Holland verhief: in dat dorpke, waar niets meer van vorstelijke grootheid spreekt, werd Jan Renier Snieders, het betreurde medelid der Academie, den 22 No-(1) vember 1812, uit eene der oudste familiën van de streek geboren.

Verscheidene eeuwen verbleef die familie in dat dorpje; zij stamde af van een Utrechtschen edelman, Nicolaus Cuyt, die in de 16de eeuw Holland verliet « om het tumult ende rebellie datter in Holland was tegen den konink van Hispaniën ». Hij vestigde zich vooreerst te Tilburg, dan in het godshuis van Postel en later vindt men zijne familie te Bladel, waar méér dan een schepene en president der Dingbank, meer dan één voornaam geestelijke, uit zijn geslacht geboren werd. (2)

De geschiedkundige bijzonderheden, de familiebetrekkingen van vroeger dagen, het eigenaardige, kunstlievende leven dat in zijn geboortehuis werd geleid, de voorvaderlijke zeden in den huiskring, de wilde en dichterlijke natuur, die het dorp omgaf — boeiden den knaap vroegtijdig en bleven niet zonder invloed op zijne toekomst.

Het dorp lag aan de oude heirbaan (3); de knaap zag dus vroegtijdig het heen en weër trekken van vreemde troepen, die van 1812 af deelnamen aan de groote wereldgebeurtenissen dier dagen, en ten slotte de overheërsching van Napoleon knakten. Als knaap beleefde

(1) Volgens Turnhout's bevolkingsregister zag hij het levenslicht op 21 November 1812. — Nota J. E. J.

(2) Zijn broeders Frans en Jozef waren achtereenvolgens burgemeester. Louis was brouwer en Auguste was Hoofdopsteller van het Handelsblad te Antwerpen, gevierde vlaamsche romanschrijver. Men raadplege over de familie Snieders: J. GRIETENS, *Dr August Snieders in leven en gedachte*. Borgerhout, Cleiren [1904]; Dr J. PERSYN, *August Snieders en zijn Tijd*. Biografische studie in drie deelen. — Nota J. E. J.

(3) Men leze de geschiedenis van dit dorp, bewerkt door Th. Ign. Welvaert, prior der abdij van Postel.

hij alzoo reeds vele oogenblikken van troebelen, en op zijn 18e jaar, de scheuring van Europa's schoonste rijk — dat der Nederlanden.

In het strenge geloof zijner vaderen opgevoed, getuige van de ondergeschiktheid des katholieks tegenover den protestant, zelfs nog na 1815, en dit in eene schier gansch katholieke landstreek, kon ook het gesmoorde verzet der bevolking tegen die godsdienstige overmacht, hem niet vreemd blijven.

De opstand in het Zuiden werd dan ook bij velen zijner geloofsgenooten zoo niet gewettigd, dan toch verontschuldigd.

Toen hij zijne Latijnsche studiën te Roermond en te Eindhoven voltrokken had, toog de jongeling in 1833 over de grenzen, om aan de hoogeschool van Leuven zijne studiën in de geneeskunde te beginnen.

Sedert de omwenteling van 1830 was er echter eene onoverschrijdbare grens tusschen de beide deelen van Nederland getrokken. Aan beide zijden dezer grens, grimden elkander twee legers tegen en het was voor het Nederlandsche gouvernement voldoende te weten, dat een onderdaan in het nu van het Noorden vervreemde Leuven zijne studiën deed, om hem zonder genade den terugkeer tot de ouderlijke woning te ontzeggen.

De vacantedagen van de studeerende jeugd, dan als men aandrang gevoelt gelijk de vogel, om naar het nest terug te keeren waar hij werd uitgebroeid, mocht de jongeling in zijn geboortedorp niet doorbrengen. Nochtans had dit verblijf eene machtige aantrekkelijkheid voor hem, des te machtiger ten gevolge van het streng nageleefd verbod.

Hij naderde dan ook zoo dicht mogelijk de grenzen, vertoefde bij zijne bloedverwanten te Overpelt, in het Limburgsche, toog soms heimelijk de « meet » over, om eenige uren in den luchtkring van zijn huis te mogen ademen; doch vertoefde er slechts geregeld, nadat de moeder, eene vrouw met veel wilskracht, zelve naar het hoofdkwartier van den Prins van Oranje ging, en bekwam dat het onverbiddelijke verbod voor hem niet meer gelden zou.

Van dit oogenblik was de vacantie van den jongen medicus, en reeds dichter, inderdaad een gouden tijd. Hij leefde andermaal in de frissche Kempen, in de uitgestrekte maste- en eikenbosschen, die het oude dorp als met een donkeren gordel omsloten; ging met zijne broeders op jacht en leidde de poezie den huiskring in. In die dagen las hij daar zijn eerste dichtproeven voor, zooals hij er ook de eerste dichtelijke uitgaven aanbracht, die de jonge Vlamingen in 't licht zonden tot opbeuring van hun taalrecht.

Geen vaderhuis had een zoo eigenaardig karakter als het zijne. Door de oudste broeders werd de muziek beoefend, en van dezen kring uitstralende, deelde zich die beschavende kunst aan andere huisge-

zinnen, zelfs aan andere dorpen, meê. Als een weergalm van het nu uitgestorven stamhuis, leeft de muziek nog in het dorp voort.

Dank aan de familiebetrekkingen en dagbladen, was deze kring niet zoo afgesneden van de buitenwereld als wel andere huiskringen, en van daar dat hij jaren lang het middenpunt van alle beweging en ontwikkeling in de dorpen der zoogenaamde « Meierij » bleef. De dichtproeven, welke de jonge Jan-Renier in zijne familie voorlas, waren met denzelfden fantastischen geest beziel, als die welke destijds de dichtwerken der Vlamingen onderscheidde. De geest van opmerking voor alles wat rondom hem leefde en ontstond, was nog niet ontwaakt. Men behandelde legenden, luimige verhalen uit den mond des volks opgevangen, of uit de verbeelding des dichters ontsproten, en waarin Satan meest altijd eene hoofdrol vervulde.

In zijn studentenjaren was de jonge dichter een der eerste leden van het Leuvensche genootschap *Met tijd en Vlijt*, en in den eersten bundel, dien dit gezelschap in 1839 uitgaf, verschenen reeds een drietal (1) dichtstukjes van zijne hand, die, om het vloeiende van den versbouw en het zuivere der taal, door deskundigen werden opgemerkt.

In het tijdbestek van vijf jaren voltrok de ieverige leerling van het Alma Mater zijne studiën, en erlangde zijne diploma's in de genees- en vroedkunde met groote, en in de heelkunde met de grootste onderscheiding, voor de Centrale Jury te Brussel. Na de laatste examens richtte de voorzitter van de Jury, eenen der hoogleraren van Leuven, deze vleierende woorden toe: « *Votre élève a fait merveille* ».

Toen Jan-Renier Snieders op het punt was zijn examen in de heelkunde, waarin hij inderdaad een meester is geweest, af te leggen, bracht hij een beleefdheidsverzoek bij een der hoogleraren, welke zijn voornaamste leider was geweest en immer een levendig belang in hem stelde. Op zijne tafel lag een pas verschenen en nog onopengesneden werk, betreffende de bevindingen van den beroemden Dupuytren, over de steensnede.

« Neem dat boek met u en lees het! » zegde de hoogleeraar, die verlangde dat de student zich de nieuwe bevindingen, in het boek opgenomen, zou eigen maken. De aspirant-heelmeester durfde niet weigeren, ofschoon een welgemeend « ik dank je » in het diep van zijn gemoed verscholen lag, zoo vermoeid was de anders zoo leezuchtige student. « Ik nam met eigenlijken tegenzin het boek meê » zegde hij: « het was inderdaad een zware last voor me, doch

(1) Zij waren getiteld: *De eerste Aderlating, Paula en Hugo en Het Gedrocht*. In eene latere uitgaaf *Lettervruchten* van hetzelfde genootschap (1845), verschenen: *De Dochter van Jephthe, Het Heiligdom, Eerste Mei en Vaderlandsliefde*.

in mijn studeervretrek gekomen, kreeg de weetgierigheid de bovenhand. Ik sneed het boek open en las — en las nog bij het lamplicht, in de stilte van den nacht. »

Hij ontmoette zoovele nieuwe bevindingen, hij ontwaarde eene zoo ontzagwekkende omwenteling in de wetenschap, dat hij zijn notitieboek met vele nieuwe bladzijden verrijkte.

Zonderling samentreffen! Toen het vraagpunt, dat hij voor de Centrale Jury te behandelen had, uit de bus kwam, las men op het briefje « de steensnede ». Stout wierp hij nu, in zijn examen, de nieuwe ervaringen op. Een lid van de Jury, dat met deze nog niet bekend was, richtte hem driftig het woord toe : « Waarop steunt gij die stellingen? » — « Op Dupruytren » was het antwoord, « op zijne jongste bevindingen. » De hoogleeraar zweeg en hadde gewis liever zijne vraag den candidaat niet toegericht!

In 1838 vestigde de jonge geneesheer zich te Turnhout, de stad het dichtst bij de grenzen en slechts op eenige uren van zijn vaderhuis, gelegen. Zijn flink uiterlijk, zijne innemende manieren, beschaafde taal, welwillende omgang en uitgebreide kennissen deden hem weldra de achting der voorname klas in zijne nieuwe woonstad verwerven.

Zijne praktijk breidde zich snel uit, doch de letterkundige ontwikkeling, in den breeden zin des woords, werd hierdoor vertraagd, ofschoon wij uit deze dagen een aantal dichtstukken kennen, die rechts en links in jaarboekjes, tijdschriften, almanakken en dagbladen verspreid werden.

In 1842 ontstond in de aloude Vrijheid eene letterkundige vereeniging *de Dageraad*. Zij was de opvolgster van een vroegeren kring, de *Heidebloem*, waar onze collega en vriend, Eug. Stroobant, zijne eerste proeven waagde, vóór dat hij zijne geboortestad verliet. Dr. Snieders was en bleef de voorzitter van *de Dageraad*, todat deze, bij gemis aan nieuw optredende leden, verdween — echter niet zonder een spoor van zijn bestaan achter te laten. (1)

(1) De Rederijkkamer « Trouw en Broederliefde » was nog maar pas verdwenen of een ander genootschap nam weldra zijne plaats in. Den 3 Juli 1842 stichtte men te Turnhout het « Tael- en Letterlievend Genootschap » onder de zinspreuk « De Dageraad ». Te recht mag men aannemen dat Dr R. Snieders het initiatief van dit werk heeft genomen, met als medestichters: J. G. Sanders, onderwijzer; J. Splichal, letterkundige; B. Caers, advocaat; J. G. Schools, onderwijzer; J. Diels, koopman; Fr. Dierckx, letterkundige, A. Loyens, letterkundige. Uit de verslagen die ons gedeeltelijk zijn overgebleven kunnen we opmaken welk een belangrijke rol Snieders er in vervulde. Het gemeentebestuur van Turnhout stelde eene zijner zalen kosteloos ter beschikking van het Genootschap voor het houden der ongeveer wekelijksche vergaderingen, tellende 15 tot 20 werkende leden en 40 tot 50 eereleden. Snieders was de man om de leiding van den kring op zich te nemen. Gedurende lange jaren 1842-1851; 1858-1859; 1866-1870 vereerde men hem met het voorzitter-

Het genootschap gaf twee bundels in het licht — *Dauwdroppe-
len* (1847) en *Geschied- en Zedenkundige Voorlezingen over de
Kempen* (1851-52), de eerste in poëzie, de tweede in proza. In beide
werken werden stukken van de hand des voorzitters opgenomen. Een
verhaal in proza — de stof was aan de Kronijk der Vrijheid ont-
leend — kenmerkt den boeienden verteller, den geestigen opmerker,
den teekenaar van karakters. De gedichten dragen den stempel van
poëtisch opvatting, zijn vloeiend in versbouw en keurig in taal.

De *Proeven van romantische Verhalen* terzijde gelaten, die Dr.
Snieders voor het *Handelsblad* van Antwerpen schreef, is *het Kind
met den Helm* het eerste verhaal van zekeren omvang, waarmee de
schrijver in 1852 optrad.

Toen ik eens, omstreeks dat jaartal, mijnen broeder bezocht,
vond ik het handschrift dezer novelle, die hij in de zittingen van
het genootschap had voorgelezen, gansch voltooid op zijne schrijf-
tafel. Er bestond nog geen bepaald plan van uitgaaf. Met zijne toe-
stemming nam ik het manuscript meê en zond het, sierlijk ge-
drukt en opgeluisterd door eene prachtige teekening van Bernard
Wittkamp, de wereld in. Van dat oogenblik was de naam des ver-
tellers, in de rangen onzer schrijvers, gevestigd.

Het verhaal was een weergalm van de overleveringen, die hij
in zijne kinderjaren en aan den huiselijken aard had opgevangen
en die in zijn dichterlijken geest tot toestanden en figuren waren
vervormd. De hoofdinhoud was gegrond op de herinneringen aan
de baanstroopers, die, in het midden, of liever in de laatste helft
der 18e eeuw, de Kempen onveilig maakten.

De landstreek was in deze dagen de schier veilige schuilplaats
voor benden boeven en bohemers, vooral saamgesteld uit afgestrafte
of weggeloopte krijgsknechten, rondzwervende leurders of kramers
gegeesselden en gebrandmerkten, die men, na afstraffing, buiten de
jurisdictie bande en dus de wijde wereld injoeg.

Het gerecht was vóór de Fransche omwenteling op eene ge-
brekkige wijze ingericht; de politie bestond hier en daar, te platten
lande, uit eenen drossaard, ettelijke bedienden en soms eenige bedel-
jagers. Eene vreeselijke rechtspraak, gevolgd door strafuitvoering in

schap. Ook deed Snieders al wat hij kon om den kring te doen bloeien. Eeni-
ge zijner werken heeft hij er in voorgelezen, spreekbeurten gehouden, comi-
sche liedjes gedicht, enz. De Dageraad wilde ook het zijne bijdragen tot her-
opbeuring van het Vlaamsche volk, sloot zich aan bij het Taelverbond en de
Taalgrieven-commissie, stuurde verzoekschriften om de Vlaamsche rechten
te herstellen en gebruikte zijn invloed om de omliggende gemeenten over te
halen naar het Vlaamsche kamp. In 't jaar 1869 begon het Genootschap allengs
te verslappen. Na lange beraadslaging werd het ontbonden den 31 December
1870. — Nota J. E. J.

1766 (1), had wel is waar het kwaad den kop ingedrukt, doch niet uitgerocid. Het leefde, op kleiner schaal, voort tot op het einde der achttiende eeuw: en toen de gebeurtenissen den knaap, slechts een vierde eeuw later, werden overgebracht, moeten zij eenen indruk hebben teweeggebracht, die tot in de mannelijke jaren bijbleef.

In 's dichters kinderjaren had de toestand der Kempen nog geene verandering ondergaan. 't Was nog de toestand van tijdens de helft der voorgaande eeuw: 't waren nog dezelfde oneindig groote heivlakten, donkere masttebosschen, zandige wegen, oude watermolens, diepe en kronkelende karresporen, dezelfde karakters, en 't was zeker dezelfde oude toren.

In den warmen, fantastischen geest van den schrijver kreeg de natuur en het dorp inderdaad eenen Rembrandgloed, en die over het algemeen zeer ondichterlijke en gemeene dieven, erlangden eene eignaardige, zelfs voor den lezer aantrekkelijke tint. Hij vlocht verdwenen volksgebruiken in zijne zedenschets, onder ander het « ploegspannen »: eene dubbele aantrekkelijkheid.

Het verhaal was boeiend geschreven, de gebeurtenissen vloeiden natuurlijk deze uit gene: de verassing en ontbraken niet: de stijl was eenvoudig, warm, doch niet overtoollig gekleurd.

De Dorpsverhalen en *de Hut van Wartje Nulph* volgden. In deze vertellingen, waarin de herinneringen van 's schrijvers jeugd mild opwellen en gulle humor tintelt, worden de eigenaardige toestanden zeer flink geteekend en treden de karakters goed vooruit. Het was besloten: zijn dichterlijke geest zou dwalen in de streek, waarin hij geboren werd: in de Meierij en in de Kempen, in en rond het aloude godshuis van Postel, in en rond de Vrijheid Turnhout. Boeren, smokkelaars, tolbedienden, dorpsbeambten, zwervers van allen aard, werden zijne helden.

Tot deze reeks van vertellingen behooren *de Meesterknecht*, *Uit de acht Zaligheden*, *Amanda*, *Doctor Marcus*, *Uit de Kempen*, *De Lelie van 't Gehucht*, *De gouden Willem*, *Bij de Boeren*, enz. (2)

(1) Vonnissen ten laste van 7 gevangenen te 's-Bosch, (1766).

(2) TURNHOUT. — De drukker-uitgever Splichal-Roosen kondigt eene goedkoope volksuitgaaf der volledige werken van Dr J. Renier Snieders aan. Hij denkt het lezend publiek van Noord en Zuid-Nederland eene blijde tijding aan te brengen, daar dr J. Renier Snieders een der Vlaamsche schrijvers is, die op het gebied onzer letterkunde eene uitstekende plaats bekleedt. In Noord- en Zuid-Nederland hebben zijne werken steeds een geestdriftig onthaal genoten en zooveel bijval gevonden, dat de meeste zijner boeken sedert jaren teenemaal zijn uitverkocht. Een aantal werken van dr J. Renier Snieders kan men zich in den boekhandel nergens meer aanschaffen, wat voor gevolg heeft dat er voor sommige, zooals: *Het kind met den Helm*, *Amanda*, *De Meesterknecht* en andere, dikwijls hooge prijzen worden besteed. Onlangs hoorde de uitgever voor een enkel dier exemplaren het tiendubbel bieden van het bedrag, dat het werk bij zijne verschijning had gekost en voor

waarvan eenige in opvatting zich vastknoopen aan zijnen eersteling, andere het fantastisch verlaten om meer het realism, de koude schildering der natuur, te benaderen.

De meeste tooneelen uit het dorpsleven, waarmee de schrijver zoo innig bekend was, zijn fotografieën. Hij idealiseerde zijne boeren niet, en voorwaar! droomende maagden en uitterende jongelingen vindt men schaars in de Kempen. De mensch is, in deze streek, niet erg vatbaar voor het ongevoelige.

Immers, hij is sterk gebouwd, onverpoosd aan den arbeid, opgegroeid in het besef hoe moeilijk het is om aan het dagelijkse brood te geraken, verstoffelijkt in vele levensopvattingen, niet verwijfd door eene weeke opvoeding of verderfelijke lezing. Is het derhalve niet begrijpelijk, dat de liefde bij hem geene zoo ziekelijke uitingen heeft als in de steden?

In de novellen van Dr. Snieders speelt de liefde eene betrekkelijk geringe rol: zijne verbeelding is overigens rijk genoeg om haar door andere boeiende gevoelens, andere driften, den buitenmensch eigen zooals de stedeling, te vervangen.

Zelden geeft dan ook de schrijver toe aan teergevoeligheid; hij wekt veeleer een glimlach op en wekt tot luim. Zijne boeken

dien prijs kon zijn vriend dat werk niet in bezit krijgen. Dit geval bracht hem op het denkbeeld bij den gevierden schrijver pogingen aan te wenden om hem over te halen al zijne werken te laten herdrukken, ten einde dezelve in eene goedkoope volksuitgaaft het lezend publiek aan te bieden. Zijn dringend verzoek werd niet van de hand gewezen, en thans heeft hij het genoegen de verschijning aan te kondigen niet alleen van de werken die tot hiertoe in boekdeel verschenen, maar ook van de menigvuldige novellen van dr Snieders, welke in tijdschriften verschenen en grootendeels verloren zijn geraakt. Terwijl de Vlaamsche lezers te vergeefs rondzoeken naar de meeste werken van den volksgeliefden schrijver, de leeslust, door het stichten van volksbibliotheken meer dan ooit aangroeit en de Vlaamsche letteren van dag tot dag meer beoefenaars en bewonderaars bekomen, wordt het gemis aan Snieders' volledige werken eene leemte voor de jeugdige taalbroeders, die eene boekenverzameling willen vormen. Bij een voldoende getal inteekenaren zullen dus de volgende werken en novellen opnieuw gedrukt worden: **Het kind met den helm**; **De hut van Wartje Nulph**; **De Meesterknecht**; **Amanda** (2 deelen); **de Gouden Willem**; **Het Paradijs**; **Op de Pijnbank** (2 deelen) **Dorpsverhalen**; **De lilië van het gehucht**; **Doctor Marcus**; **Op de grenzen**; **Het wonder van St. Hubert**; **De Wraakroepende zonde**; **Narda**; **Mentor** (2 deelen); **Volksgeneeskunde**; **De Geuzen in de Kempen** (2 deelen); **De Goocheelaar** (2 deelen); **De Scheerslijper** (2 deelen); **Bij de Boeren**; **Goed geborgen**; **De Schuimloopers**; **O, gij dwarskop**; **Die wijsneus**; **Anastasia**; **Paula**; **Brecht Bakels**; **De vinger Gods**; **De lijfrent**; **Lia**; enz., enz., enz. De volledige werken zullen bestaan uit 25-30 schoone boekdeelen in Engelsch formaat, op goed papier met schoone, duidelijke letter gedrukt. Elk deel zal gemiddeld 140 tot 200 en meer blaadzijden bevatten en den inschrijvers worden afgeleverd voor den geringen prijs van f. 1.50 per deel. **Het kind met den Helm** gaat eerst op de pers.

bevatten eene gezonde, krachtvolle lectuur, en zal *Goed Geborgen* u vroolijk stemmen, als ge leest hoe « Marc », « Metge », ten huwelijk vraagt, dan zult ge gul lachen als gij de verassende ervaring van den koppigen « baas Dremmel » in de gevangenis volgt: als ge *Doctor Marcus*, de vroolijke tooneelen uit het studentenleven, doorbladert; als ge ziet *Hoe men Burgemeester wordt* in de heidorpen.

In opvatting zijn de boeren wat zij inderdaad zijn: altijd eene mengeling van goede en booze neigingen, echter het goede in overwicht genomen; niet zelden zeer zonderling in hunne handeling, hardnekkig aan eene gewoonte vasthoudend, hoe klein-geestig deze ook zijn moge; onverzetbaar in het godsdienstige, vaak lijdelijk zwijgend, doch nadenkender en slimmer dan door het uiterlijke wordt aangegeven.

Doorgaans heeft de Kempische boer eene groote dosis volkswijsheid; hij neemt het leven zooals het hem wordt toegezonden. Met weinig tevreden speelt echter de winzucht eene rol in zijn bestaan. Kortom, alle die karaktertrekken en toestanden heeft de novellist onderzocht, gepeild en daaruit tooneelen getrokken, die immer een hoog belang bij den lezer opwekken.

In de eerste schetsen van zijne hand merkt men zeer fijne en dichterlijke teekeningen op; doch naar evenredigheid de wetsdokter optreedt, wordt, zooals wij zegden, de schrijver een koudere opmerker. De wetenschap voert alsdan de boventoon, en is blijkbaar het hoofddoel van het streven des vertellers. Die wetenschap is echter altijd volksch. De schrijver besefte immers voor wie hij schreef: hij wilde altijd begrijpelijk leeren en verzedelijken — en dit deed hij ook zijn gansch leven.

Wat den Kempischen novellist over het algemeen van onze ander dorpsvertellers onderscheidt, is de beperkte plaats, die hij inruimt voor het schilderen van natuurtafereelen; hij penseelt met eenige trekken, en dringt schier onmiddellijk in de handelingen zijner personen, die men dan ook veeleer zijn domein noemen mag.

Dr. Jan-Renier Snieders bezet, denken wij, eene eervolle plaats tusschen de schrijvers, die den nieuweren tak van letterkunde, de dorpsvertelling, hebben behandeld en waarin, onder verschillende opzichten, Conscience, Auerbach, Cremer, Jeremias Gotthelf, Fritz Reuter, Georges Eliot en vele anderen, hebben geschitterd.

Voor het bewerken van den geschiedkundigen roman, in den eigenlijken zin des woords, had de geneesheer tijd te kort; daarenboven, de hulpbronnen ontbraken hem in zijne woonstad. Aller-aantrekkelijkst is nochtans de lezing van de verhalen, die hij op

geschiedkundige feiten bouwde, doch waarin hij aan zijne verbeelding vrijen teugel liet.

Toen de herinneringen zijner jeugd waren uitgeput, wendde de schrijver zich tot het geheimzinnige in de geneeskunde. Hij schreef uit die door het publiek zoo weinig gekende stof, eene reeks allerbelangrijkste verhalen, die zich grootendeels aan zijn ambt van wetsdokter vastknoopen, en tusschen welke, onder ander, *Op de Pijnbank*, een zeer vernuftig en eigenaardig werk mag genoemd worden. *Mentor* is een practisch en recht wetenschappelijk boek, met eenen schat van gouden raadgevingen voor de openbare gezondheid — een nuttig boek, dat men algemeener in onze volksklassen diende te verspreiden.

Aan welke reeks verhalen moet nu de palm toegekend worden? Wij beslissen niet; deze zooals gene heeft onschatbare verdiensten en eene onmisbare eigenaardigheid. Minder hoog in opvatting staan, over het algemeen genomen, de verhalen in de laatste tien jaren van zijn leven geschreven, en waarin hij blijkbaar onder den indruk verkeert van de staatkundige gebeurtenissen, die in en na 1876 plaats grepen. Hoevele verdienstelijke bladzijden deze werken ook bevatten, vormen de schriften der mannelijke jaren zijnen bloeitijd in de letterkunde.

Aan weinigen was het zoo eigen als aan Dr. Renier Snieders, op een luchtigen vroolijken ongedwongen toon te vertellen. Het dialogeren was voor hem een spel. Hoe waar, natuurvol, tintelend zijn de gesprekken zijner personen! Hoe geestig doen zij den lezer in het verhaal vorderen! In deze bladzijden alleen ziet men dat hij de menschen, die hij laat optreden, tot in de minste vezelen des harten kende. Hij had ze in zijn leven ontmoet, en hunne bedoelingen met een scherp oog doorgorscht.

Hoe zwart deze laatste ook vaak waren, schilderde hij ze zelden in al hare afzichtelijkheid, en zij hadden ook geen nadeeligen invloed op zijne inborst. Genadig was hij immers voor de menschelijke zwakheden, en een goed hart bleef zijn rijkdom, zijn schat.

In de Kempen genoot Dr. Jan-Renier Snieders eene onbeperkte vereering; in onze vlaamsche gewesten stond hij hoog in aanzien; doch weinigen kenden hem persoonlijk, omdat hij nooit in onze taalkundige vergaderingen of landdagen verschenen is.

Voor den strijd, voor het baanbreken was hij niet gevormd. Hij leefde vreedzaam, kalm en tevreden in de Kempen, zaaierende zonder te weten wie den oogst maaien zou! Hij leefde gelijk de Kempische boer rondom den toren van zijn dorp, werkend en biddend, vreemd aan de bruisende driften, aan de worstelingen, die de steden beroeren. De groote stad was hem, in zekeren zin, nooit eigen, aangezien hij nooit reisde, tenzij gedwongen door

zijne ambtsbezigheden. Hij las echter betrekkelijk veel, en bleef vooral in zijn vak op de hoogte des tijds.

In zijnen bloeitijd legde de dokter zijne bezoeken in de vergelegen hoeven en dorpen, te paard of in rijtuig af. Die tochten leverden hem schier alleen de wezenlijk vrije oogenblikken, die hem overbleven van zijn drukke practijk, om aan eenig letterkundig werk te denken. Thuis gekomen en 's avonds bij de gezellige lamp gezeten, bracht hij zijne denkbeelden op het papier, ten minste als de driftige belleklank hem niet andermaal, tot in den donkeren nacht, naar een ziekbed riep.

Het is schier onbegrijpelijk hoe in dat drukkende en vermoeiende bestaan, gepaard met veel huiselijk leed, de vroolijke trek hem zoolang bijbleef.

Tot luidruchtige uitspanning sloeg echter die opgeruimdheid nooit over; deze ontlook vooral wanneer hij zijne denkbeelden aan het papier toevertrouwde; dus, in den omgang met zijne denkbeeldige personen.

Zijne geneeskundige loopbaan is inderdaad prachtig geweest. Pas had Dr. Snieders Turnhout tot vast verblijf gekozen, of het gerecht riep zijne verlichte kennissen, zijn scherp doorzicht in, en aan zijn graf heeft eene bevoegde stem, die van den heer Dierckx-van Rijckevorsel, procureur des konings (1) bij de rechtbank van eersten aanleg, hem hulde gebracht.

Bij eene uitgebreide practijk en het ambt van wetsdokter, voegde de geneesheer de verzorging der armen van het bureel van weldadigheid, den dienst in het gasthuis en het godshuis van grijsaards en weezen, den gezondheidsdienst der gevangenis, en werd hij door het gouvernement herhaalde malen belast met het opmaken van verslagen, onder andere over inenting der longziekte, de besmettelijke ziekten, zooals de cholera, enz. — verslagen, die immer als hoogst merkwaardig aangeteekend werden.

Als geneesheer genoot Dr. Snieders eene beroemdheid schier zoo groot als die van schrijver. Van wijd en zijd werd hij in moeilijke gevallen geraadpleegd, en de weg, dien hij volgen moest bij zijne bezoeken in zijn ouderlijk huis, was niet zelden een kampement van zieken. Daarheen bracht men, van rechts en links uit de heidedorpen, niet zelden op karren, zieken en gebrekkelijken, en de geneesheer, altijd welwillend, stapte uit zijn rijtuig, onderzocht, gaf raad en keerde laat in den avond, maar tevreden, in zijne woonstad terug.

Erkenning zijner talenten werd den kundigen man niet ontzegd. Deze onderscheidingen hadden temeer waarde, aangezien de

(1) Onderzoekrechter. Zie hierna deze Lijkrede, bl. 31. — Nota J. E. J.

geneesheer en de schrijver zooveel mogelijk schuil bleven in eene afgezonderde landstreek.

Verscheidene novellen van zijne hand werden in het Duitsch en in het Fransch overgezet; in verscheidene prijskampen kende men aan zijne inzendingen den palm toe. Geleerde en letterkundige kringen benoemden hem tot lid; het *Davidfonds* (afdeeling Turnhout) droeg hem het voorzitterschap op; de Koninklijke Vlaamsche Academie had hem tot buitenlandsch eerlid gekozen — Dr. Snieders bleef immer Nederlander — doch hij heeft moeten missen in haar midden zitting te nemen; de hoogeschool van Leuven kende hem, tijdens het jubelfeest van het genootschap « *Met Tijd en Vlijt* » in 1887, den titel van doctor in wijsbegeerte en letteren *honoris causa* toe. Het gouvernement vereerde hem met de Leopoldsorde en met het Kruis der Burgerlijke Verdiensten, 1e klas.

Dr. Snieders en zijne echtgenoot, eene vrouw met vele geestesgaven, vormden een gelukkig gezin totdat de dood twee dochters in den bloei des levens wegrukte (1), en eindelijk ook de geliefde vrouw den 27 April 1883 ten grave daalde (2). Een zoon, die in eene geestelijke orde getreden was, verongelukte in eenen brand (3), en eindelijk viel de laatste dochter, Mevrouw Bau-

(1) « Ten jaren achttien honderd vier en zestig den acht en twintigsten September om zeven uur 's morgens is te Turnhout overleden **Maria Josephina Joanna Snieders**, oud twintig jaren, geboren en wonende te Turnhout, ongehuwde dochter van den heer Joannes Renerus Snieders, geneesheer en van Juffrouw Theresia Mechtildis Pypers », Turnhout. (Burgerlijke Stand, 1863, Nr 274).

« Ten jaren achttien honderd zeventig den achttienden April om drie uur 's morgens is te Turnhout overleden **Octavia Maria Theresia Snieders**, oud een en twintig jaren, geboren en wonende te Turnhout, ongehuwde dochter van den heer Joannes Renerus Snieders, geneesheer en van Juffrouw Theresia Mechtildis Pijpers », (Turnhout, Burgerlijke Stand, 1870, Nr 160).

(2) Schrijver mist in den datum. Het moet zijn: 27 Maart. « Ten jaren achttien honderd drie en tachtig den zeven en twintigsten Maart om zeven uur 's morgens is te Turnhout overleden **Theresia Mechtildis Pypers**, oud een en zeventig jaren, geboren te Eindhoven [24 Juni 1811] wonende te Turnhout, dochter van wijlen Henricus Josephus Antonius Pypers en van wijle Maria Josephina Snieders, huisvrouw van Joannes Renerus Snieders ». (Turnhout, Burgerlijke Stand, 1883, Nr 244).

(3) « Ten jaren achttien honderd vier en tachtig den een en twintigsten September om zeven uur 's morgens is te Turnhout overleden **Henricus Joannes Theodorus Snieders**, Jesuïet, oud acht en dertig jaren, geboren en wonende te Turnhout, ongehuwden zoon van Joannes Renerus Snieders, geneesheer en van wijle Theresia Mechtildis Pypers ». (Turnhout, Burgerlijke Stand, 1884, Nr 271). — Notas J. E. J.

(3b) **Henri Snieders** de zoon van den heer J. Renier Snieders te Turnhout is aldaar overleden den 24 September [?] aan de gevolgen van brandwonden, hem door het omvallen van eene petroleumlamp veroorzaakt. Hij woon-

sart, op het ziekbed (1). Wat de moedige grijsaard aanwendde om dat kostbaar leven te redden, was inderdaad bovenmenselijk. In den strengen winter van 1887-88 reisde hij schier dag op dag, door sneeuw- en hageljacht, naar het ziekbed te Antwerpen.

Toen dit geliefde kind naar een beter leven was overgegaan, bleef er hem geene begoocheling meer over. Ook was hij het eens om met den dichter te zeggen:

Noem hij deze aard een hof van Eden,
Wie altijd mogt op rozen gaan,
Ik wensch geen stap terug te treden
Op de afgelegde levensbaan.
Ik reken ieder dag gewonnen...

die hem naderbracht tot de zijnen in een beter leven. Hij stierf weinige dagen na het overlijden zijner dochter, den 9 April 1888 (2).

Eenzaam heeft hij de laatste jaren, na den dood zijner vrouw, doorgebracht: zijne kinderen waren of dood, of woonden buiten Turnhout. Hij droeg echter elk hem opgelegd kruis met gelatenheid, met christelijken ootmoed.

Aan zijne groeve, waar de bevolking van Turnhout en omgeving diepe bewijzen van droefheid gaf, bracht ons medelid, Hen-

de vroegertijds te Antwerpen waar hij zich zeer verdienstelijk maakte voor de Vlaamsche zaak. Sedert eenige jaren was hij in de orde der Paters Jesuïeten getreden, in wier college te Aalst en St. Ignatiusgesticht te Antwerpen, hij beurtelings leeraar was en als dusdanig vanwege zijne groote bekwaamheid en gemoedelijksheid groote achting genoot. Eene hersenziekte had zijne ouders genoopt hem naar hun huis te doen overbrengen, om er te worden verpleegd. Hij bereikte den ouderdom van 38 jaren.

De Vlaamsche School, 1884, bl. 139.

(1) Ten jare achttienhonderd een en zeventig, den dertigsten October, is er te Turnhout huwelijk aangegaan tusschen **Maximilianus Ludovicus Emilius Bausart**, advocaat, geboren te Hoogstraeten den tweeden Februari achttienhonderd een en veertig, wonende te Antwerpen, zoon van wijlen Joannes Ludovicus Bausart, overleden te Mechelen en van wijle Joanna Wirtz, overleden te Leuven, ter eenre; — En **Mechtildis Joanna Maria Snieders**, particuliere, geboren te Turnhout den twaaliden Maart achttienhonderd vijf en veertig, wonende te Turnhout, dochter van den heer Joannes Renerus Snieders, geneesheer en van Juffrouw Theresia Mechtildis Pypers, ter andere zijde. (Turnhout, Burgerlijke Stand, 1871, Nr 89.)

(1b) Buiten de hier bovengemelde kinderen was er nog een zoon: **Ludovicus Joannes Renerus Snieders**, geboren te Turnhout den zen Mei 1847 en in 1871 als koopmansklerk te Antwerpen gevestigd.

(2) Zijn overlijdens akte luidt als volgt: « Ten jare achttien honderd acht en tachtig, den negenden April om zeven uur 's avonds is te Turnhout overleden **Joannes Renerus Snieders**, geneesheer en Ridder der Leopoldsorde, oud vijf en zeventig jaren, geboren te Bladel, wonende te Turnhout, zoon van wijlen Joannes Theodorus Snieders en van wijle Joanna Helsemans, weduwenaar van Theresia Mechtildis Pypers ». — (Turnhout, Burgerlijke Stand, 1888, Nr 122). — Notas J. E. J.

drik Sermon, namens de Koninklijke Vlaamsche Academie, eene warme hulde aan den talentvollen schrijver (1); hij roemde hem als een fijn en geestig ontleder van het menschelijk hart; Dr Vermersch, zijn collega in de geneeskundige loopbaan, huldt zijn diepe kennis en menschlievende gevoelens; Lodewijk Mathot bracht eene innige vereering aan zijne nagedachtenis, namens het *Dauidsfonds*; de procureur des konings Dierckx-van Rijckevorsel sprak den schoonsten lof uit, die misschien ooit eenen wetsdokter werd toegewijd (2); een jong dichter, Van Wamp, noemde hem diep bewogen « Vader Snieders » en stelde hem ter voorbeeld aan de jongeren (3), en Jozef Spichal, zijn uitgever, bracht een hartelijken vriendengroet aan den wijzen raadsman; want een raadsman was hij in vele huisgezinnen: een geneesheer van het lichaam, een geneesheer van het hart.

Bij het schrijven dezer schets, rees meer dan eene moeilijkheid voor mij op; doch hoe innig de betrekking ook zij, waarin ik tot den overledene sta, heb ik geen woord te veel over hem gezegd. Mij blijft de heilige overtuiging bij, dat allen, die hem van nabij gekend hebben, elk woord van lof, hier uitgesproken, zullen bekrachtigen; dat zij elken palm dien ik mijner hand ontvallen liet, in mijne plaats op zijn graf zouden neêrleggen! (4)

September 1888.

(1) Zie hierna deze redevoering, bl. 29.

(2) Onderzoekrechter. Zie hierna deze redevoering, bl. 31.

(3) Zie hierna dit gedicht, bl. 33.

(4) Deze levensschets werd uitgegeven door de K. Vl. Academie en gedrukt te Gent, Drukkerij S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1889.

IV.

Hulde en Feestelijkheden Dr J. R. Snieders ter eere.

Driemaal werd een publieke hulde, niet alleen van gansch de Turnhoutsche bevolking, maar van gansch het Vlaamsche en Kem-pische land, aan den gemoedelijken verteller, den wijzen raadsman, den edelmoedigen geneesheer, gebracht.

Dr. R. Snieders was den 9 April 1888 gestorven. Donderdag nadien, 12 April, hadden de droevige lijkplechtigheden in de collegiale kerk van St. Pieter te Turnhout plaats. Het was een ware triomfdag. De Burgemeester der stad, Mr. Hoefnagels, de leden van den gemeenteraad, de arrondissementscommissaris, de magistratuur, de bestuurders van verschillende gestichten, het puik der Turnhoutsche bevolking, afgevaardigden der Koninklijke Vlaamsche Academie, van het Davidsfonds en verschillende maatschappijen, waren in het sterfhuis aanwezig. De hoeken van het baarkleed werden gehouden door Mr. Fr. de Potter, secretaris der K. VI. Academie, Dr. Heylen, lid der Bestendige Deputatie, Dr. Vermeirsch en Dr. Goffin. De hoofdkerk was vol zoo bij de groote plechtigheden. De Z. E. H. Pastoor-Deken Van de Velde droeg de H. Zielmis op waaronder het offer tot aan het einde van het Sacrificie voortduurde.

Een aanzienlijke schaar vrienden volgde de familie naar het kerkhof, waar de betreurde man naast zijne geliefde vrouw, weinige jaren geleden gestorven, rusten zal. Aan het graf sprak Mr Hendrik Sermon in naam der K. VI. Academie een vereerden afscheidsgroet uit, dien wij hierna laten volgen. Het geneeskundig korps, bracht hulde aan den kundigen en gewetensvollen overledene door den mond van Dr Vermeirsch, als oudste collega. Mr. L. Mathot, bestuurslid van het Davidsfonds, nam het woord namens het Hoofdbestuur van het Davidsfonds en huldigde den eerbiedwaardigen stichter en voorzitter der Turnhoutsche afdeling. Mr. Dierckx-van Rijckevorsel, onderzoeksrechter, zegde in eene roerende taal al het goede van den wetsdokter en deed treffend uitschijnen, wat al diensten hij aan het gerecht bewezen had. Deze lijkrede geven wij hierna ook op. De lier van den dichter, die de novellist zelf zoo kunstig tokkelde, klonk in den mond van een jong Kempenaar, Mr. H. Van Wamp. (Lavrijsen), met een « Rouwkrans op het graf van Dr. J. Renier Snieders ». Eindelijk stuurde de uitgever van Dr. Snieders werken, J. Splichal, den overledene een laatsten diepgevoelden vriendengroet toe.

En toen wierp men met weemoed en fierheid nog een oogslag op het graf, liet een klompje gewijde aarde op zijn laatste overblijfsels vallen en gesloten werd de rustplaats waar de man, boven allen vereerd, de opstanding ten laatsten dage afwachten zal.

Als een der grootste Kempenaars werd Dr. J. R. Snieders naar zijne laatste rustplaats gedragen. Zijn naam als schrijver, burger en christen, zal in de Kempen, waar zijne kloeke figuur door kind en grijsaard gekend was, in zegening gehouden worden.

*

In den loop van het jaar * 1912 * werd de honderdste verjaring der geboorte van den Vlaamschen volksschrijver en Kempischen verteller Hendrik Conscience feestelijk herdacht door geheel het Vlaamsche land. Een volk dat zijn verdienstelijke mannen eert en viert, vereert zich zelf. — is een zelfbewust volk. Daarom wilde de Turnhoutsche en Kempische bevolking daaraan mededoen en tevens een dankbare hulde brengen aan Dr. J. R. Snieders wiens honderdste geboorteverjaring ingsgelijks dat jaar werd herdacht. Snieders- en Consciencefeesten werden ingericht te Turnhout op 7, 12, 13, 14 Oktober onder het eerevoorzitterschap van het achtbaar kabinetshoofd baron K. de Broqueville, de heeren Senators: Bergmann, baron van Reynegom de Buzet, Naets; de heeren Volksvertegenwoordigers: Lepaige, Verachtert, Versteylen; den heer Burgemeester V. van Hal, den Z. E. H. Pastoor-Deken V. Adams, de heeren L. Caron, lid der Bestendige Deputatie, Lodewijk De Koninck, letterkundige en Vermeirsch, dokter in geneeskunde. Het uitvoerend Comiteit bestond uit de heeren: K. Claessen, voorzitter, Dr. J. Vogels, ondervoorzitter, J. Van Mierlo, Secretaris, en L. Boone, J. Dieltjens, A. Diercxens, H. Flerackers, Fr. Jacobs, J. Kruyfthoof, Dr. A. Nottenbaert, H. Nuyts, A. Peeters, Fr. Smets, L. Spaenenborgh, A. Stefens, Fr. Van de Gender, A. Van Elmert, A. Van Gerven, A. Van Hoeck, B. Versteylen, H. Vuesch, leden. Het Komiteit zette prachtige feesten op touw. Zij begonnen met een feestavond op 7 Oktober door de Maatschappij « De Vriendenkring » in de zaal « De Spiegel » ingericht, waarop twee stukken van H. Conscience en afleidende muziekstukken werden opgevoerd. Zaterdag avond 12 Oktober werden de eigenlijke feesten met klokkengelui en beiaardspel aangekondigd. Zondag 13 Oktober was de groote dag. Een plechtige H. Mis werd opgedragen in de St. Pieterskerk en daarna werden de afgevaardigden der maatschappijen te samen met de familie Snieders ten stadhuiuze door het magistraat en door den heerschen Dufour verwelkomd. Een geteekende beeltenis van Dr. J. R. Snieders, door E. Spruyt van Turnhout, werd het Stadsbe-

stuur aangeboden. Uitvoering van volks- en gelegenheidsliederen op de Grootte Markt volgden, waartusschen vooral het gelegenheidslied « De voormannen » gedicht door Pater Flerackers, getoonzet door F. Andelhof, werd toegejuicht.

Dr. Vermeirsch, uit naam van het geneeskundig Syndicaat, de Burgemeester van Bladel, uit naam van den Gemeenteraad en de bevolking van Snieders geboortedorp, en Advokaat Temmerman, uit naam der familie, kwamen aan de spreekbeurt.

Na een lunch der familie aangeboden, doorliep te 2 uur een burger- en geschiedkundige stoet, opgeluisterd door VI. maatschappijen van Turnhout en Kempen de bijzonderste straten der stad, onder de grootste belangstelling van een talrijk toegestroomde schare volks. In de Otterstraat aangekomen, hield men een oogenblik stil aan het gewezen woonhuis van Dr. R. Snieders, en de Overheid ont-hulde een steen met opschrift: « 1812-1912. Hier leefde en stierf Dr Snieders ». 's Avonds was het algemeene verlichting. Den volgenden dag werden de feestelijkheden gesloten met een heerlijke kunst-avond in de Orpheuszaal, opgeluisterd met kunstzangen en symphoniestukken en redevoeringen door G. Ségers, lid der K. VI. Academie, die wij hier laten volgen en door Dr. V. Naveau, leeraar van het Koninklijk Atheneum te Antwerpen, die sprak over Conscience. Tijdens deze feesten was een Sniederstentoonstelling geopend, waar de geachte schrijver in zijne menigvuldige voorwerpen en herinneringen herleefde.

De feestelijkheden gelukten ten volle, dank aan de algemeene bijtreding der bevolking, waaruit men kan opmaken hoe duurbaar de gedachtenis van Dr. Snieders aan het hart van het volk lag.

* * *

Was 't alles? Neen. Den goeden weg was men nu ingeslagen en voorwaarts tot het einde werd het wachtwoord. Snieders moest niet alleen in de gemoederen door zijne boeken voortleven, maar een standbeeld moest ons zijn gezichttrekken immer voor oogen stellen. J. Splichal's wensch op het einde van zijn artikel over de feestelijkheden van 1912 ging verwezentlijkt worden: « den onvergatelijken man zal in het onvergankelijk brons weergegeven worden ».

't Was het jaar der eeuwfeesten van België's onafhankelijkheid, 1930. De lucht hing zwanger van feestelijkheden. Waarom zou Turnhout deze herinnering niet duurbaar vestigen met een standbeeld aan den gevierdsten zijner inwoners op te richten! Lang sprak men daar reeds over. De gelegenheid was schoon gevallen; de Turnhoutsche afdeling van het Davidsfonds nam het

initatief den grooten Turnhoutschen schrijver dit jaar te huldigen en te vereeuwigen in een standbeeld. De stad steunde mild deze onderneming, zoowel als de bevolking, die beide het er toebrachten de noodige sommen bijeen te krijgen om een kunststuk den held waardig op te richten. De schepen der stad, A. Van Hoeck, en de voorzitter van het Davidsfonds, K. Claessen werkten overpoozig tot het uitvoeren van hun doel. Zondag 14 September 1930 gloorde de heugelijke dag der feestelijkheden. De feestviering nam afgang in de St. Pieterskerk, waar een plechtige dankmis werd opgedragen door Mgr Jansen, groot-vikaris en afgevaardigde van Z. E. den Kardinaal-Aartsbisschop. De begaafde letterkundige, Z. E. H. De Voght, pastoor van Rethy, beklom den kansel en huldigde in een prachtige taal den gewaardeerden talentvollen schrijver Snieters. Na de godsdienstige plechtigheid had de feestzitting plaats in de stadszaal der V. Van Halstraat. Deze was met een talrijk publiek gevuld. Op het verhoog bemerkten wij de aanwezigheid, buiten de familie aangevoerd door den heer H. Temmerman, advocaat, stokhouder der Antwerpsche balie, Mgr Jansen, groot-vikaris, M. Van Hecke, afgevaardigde van het Ministerie, Kanunnik Dr A. Boon, algemeen voorzitter van het Davidsfonds, Hoogerw. Heer Bennebrouck, prelaat der abdij van Postel, M. Goossens, burgemeester van Bladel, Stein Streuvels en Jul. Persyn, afgevaardigden der K. VI. Academie en vele andere vooraanstaande personen. De Voorzitter K. Claesen sprak den welkomsgroet uit, dankte de hooge afgevaardigden en de achtbare familie Snieters, en verleende daarop het woord aan Dr J. Van Gorp, die sprak over Snieters en zijne werken, welke voordracht wij hierna opgeven. De Z. E. H. L. Vermeirsch huldigde het gemoedelijk leven van Snieters te Turnhout, buiten en in huis. Deze rede laten wij insgelijks volgen. Deze feestzitting werd gesloten met eene toespraak van Mgr Jansen. Hierna begaf men zich naar het stadhuis waar de officieele ontvangst te 12 ure plaats had.

De weledele heer baron du Four, burgemeester en de vier schepenen ontvingen er de bovengemelde feestvierders. De eerste magistraat der stad loofde het Davidsfonds, begroette Mgr Jansen, kanunnik Hoogleraar Boon, de achtbare leden der familie Snieters: Mr en Mevr. Temmerman, Mr en Mevr. Daeseleir-Bausart, Mr en Mevr. Verstraeten-Bausart, Mr en Mevr. De Bucker-Snieters, Mevrouw Deckers-Snieters, Mr M. Van Pelt-Kennen, en weidde uit over het schoon en vruchtbare leven van Dr Snieters. Mr K. Claessen, in naam van het Snieterscomiteit, beantwoordde deze gemoedige rede en betuigde zijne dankbaarheid aan de milde ondersteuning der stad. De heer Temmerman stond daarna recht om in naam der familie Snieters zijn innigen dank toe te sturen aan al

degenen die tot deze feestelijkheden hadden bijgedragen. Daarna werd de eerewijn geschonken.

Te 1½ u. werd aan de talrijke deelnemers een feestmaal aangeboden in de groote schoon versierde zaal van den Katholieken Kring « Amicitia ». De innigste gulhartige vroolijkheid heerschte gedurende dezen feestdich. Heildronken werden voorgedragen door de heeren K. Claessen, A. Van Hoeck, J. Persyn, en Kox, notaris te Bladel.

Te 3 u. werd een fraaie stoet aan het Statieplein gevormd, defileerde voor de overheden voorbij het stadhuis en doortrok de bijzonderste straten der stad.

Stilaan toog men naar het Patersplein waar te 4 u. de inhuldiging van 't Sniedersstandbeeld plaats greep. Langs beide kanten waren tribunen opgetimmerd voor de overheden en de uitvoerders der Cantate. Te midden prijkte het bedekte beeld met als achtergrond den schoonen gevel van het opvoedingsgesticht, het H. Graf, in 't midden eener dichtbijeengedrongen volksmenigte. Naast het standbeeld nam de Z. E. H. Kanunnik Boon plaats en hield een belangrijke feestrede die wij zoo aanstonds drukken. Daarna sprak de heer Goossens, burgemeester te Bladel, een redevoering uit om hulde te brengen aan Snieders en het Feestcomitee en de Turnhoutsche ingezetenen te bedanken. De Voorzitter der feestcommissie K. Claessen volgde hem op en bood het monument aan de stad aan. Onder geestdriftig gejuich valt het doek; wij staan voor vader Snieders, gezeten in een stoel op een verhoog en mijmerend zijn hand op het papier zettend, gereed om zijne novellen te schrijven. Het monument in brons gegoten in een hardsteenen omlijsting is het werk van den Turnhoutschen beeldhouwer Alfons Strymans en den bouwmeester De Mol van Antwerpen, die waarlijk eere van hun schepping halen. In naam van het stadsbestuur aanvaardt M. A. Van Hoeck, schepen van Onderwijs en Schoone Kunsten het standbeeld. « Stads-genooten, zegt hij, een natie die zijne groote mannen huldigt, leert zich zelf beter kennen, verheft het peil van haar geestelijk leven en versterkt het gevoel van eigenwaarde. Turnhout wordt op dezen dag geestelijk schooner, nu het zich verheugen mag in deze heerlijke pieteitshulde, waardoor een harer waardigste en edelste zonen, in de liefde en de vereering van ons volk zal blijven leven. Spreker wijdt verder uit over het leven van Snieders aan wien hij een diepgevoelde hulde brengt en eindigt met te zeggen hoe het stadsbestuur zich verblijdt bij het aanbod van dit standbeeld, opdat door zijn zorgen en door de komende geslachten het in trouwe vereering moge bewaard blijven als 'n sprekende getuigenis van der stede eigen kunst en beschaving en van der Kempen zuiveren roem. Zoo zal de stad Turnhout, de gedachtenis van Dr Snieders in eere hou-

den en in liefdevol herdenken bewaard blijven. Moge Dr Renier Snieders blijven waken door het voorbeeld van zijn leven over de eerbaarheid van deze stad, en door den heilzamen invloed van zijn werk, over de gaafheid van ons volk ».

Luidruchtige toejuichingen begroetten deze rede; talrijke bloemgarven werden aan het standbeeld neergelegd.

Een waardige bekroning van deze feestelijkheden was de stemmige Snieders-Cantate, muziek van L. Van Dessel, organist der St. Pieterskerk, laureaat der Lemmensschool, gedicht (1) van Pater Flerackers, Turnhoutschen Jesuïet, den pittigen schrijver van zoovele keurige volksverhalen, en georkestreerd door J. Benoit, leeraar aan de stedelijke muziekschool. Dichter en musici hebben den echten toon weten te treffen om Snieders leven in klanken te vertolken en een werk van eerste gehalte geschapen. Zoo waar, zoo echt Kempisch als de tekst was, harmonieus-expressief was de aanpassing. De uitvoering, ruim honderdvijftig uitvoerders, liep glad en harmonieus van stapel, waarvan de zoo uitbundige ovatie die men aan de muzikanten toebacht, getuigde. De feestviering van dezen schoonen dag sloot 's avonds met een electriche verlichting van het monument en opvoering van rytmische dansen.

(1) Zie hierna dit gedicht bl. 60.

V.

Lijkrede van H. Sermon

« Mijne Heeren, in naam der Koninklijke Vlaamsche Academie van België, waarvan Dr. Renier Snieders eeredid was, kom ik eene laatste vaarwel uitspreken op het graf van ons hoog begaafd medelid en uw hooggeachten medeburger.

« Groot is het verlies dat de jonge Academie nogmaals treft, door het afsterven van een onder het vlaamsche volk zoo terecht befaamd romanschrijver als Dr. Renier Snieders.

» Anderen zullen u zijn levensbaan schetsen; ik zal u enkel spreken over zijn letterkundige loopbaan, welke hem tot het lidmaatschap der vlaamsche Academie deed uitroepen. Onder de voornamen schrijvers van Nederland kon zijnen naam niet voorbijgezien worden.

» Het was in de eerste uitgaaf van de maatschappij *Met Tijd en Vlijt* te Leuven, waar Dr. Snieders destijds student was, dat hij zich door drie dichtstukken vooreerst deed opmerken. Toen hij reeds hier te Turnhout gevestigd was, verscheen: *Proeven van romantische verhalen* en in 1852 las hij hier in de maatschappij *de Dageraad* zijn werk: *Het kind met den Helm* voor, hetwelk eenige maanden later werd uitgegeven. De vlaamsche lezer bemerkte reeds in dit werk een groot gemak van schrijven, gepaard met veel natuur en opmerkingsgeest; daarbij ademde door dit werk, en nog meer zoor zijne latere werken een zekere humor. Het werk werd veel gelezen en overal geroemd.

» Hierop volgden in 1854 *De dorpsverhalen*; en de *Hut van Wartje Nulph*; in 1855 de *Meesterknecht* en *Amanda*, in 1858 *Doctor Marcus*, in 1860 *de lolie van het gehucht* en *Op de Grenzen*, enz enz., bijna van jaar tot jaar tot op den dag dat de onverbidde dood hem ons ontrukte. Door die werken wierd Dr. Snieders een der meest geliefde schrijvers van het VI. Volk.

» Ook vlocht hij hier en daar in zijne verhalen opgaven uit de volksgeneeskunde, en ook uit de gerechtelijke geneeskunde; hierdoor verspreidde hij veel goeden raad en menig nuttig voorschrift.

» Toen Renier Snieders begon te schrijven, Mijnheeren, was het getal dergenen, welke zich om vlaamsche letterkunde en om vlaamsch leven bekreunden nog zeer klein. Veel, ja, zeer veel is sedert toen veranderd; want overal, van den jongeling, nog op de schoolbanken gezeten tot bij den grijsaard reeds ten grave gebukt, van de laagste tot in de hoogste rangen der maatschappij, overal tintelt het vlaamsch leven: onze natie heeft hierdoor nieuwe bezieling, nieuwe levenskraacht en voor den vreemdeling een gansch nieuw uitzicht gekregen. Europa, dat vroeger onzes bestaan onbewust was, ziet thans van alle kanten naar Vlaamsch België op, als naar een land van een zelfstandig, vooruitstrevend volk, dat met de beschaafdsten gelijken tred houdt.

» Welnu, Mijnheeren, hoe menigen hier te lande hebben in de aankomelijke werken van ons afgestorven medelid, de kiemen hunner herleving gevonden; hoe menigen hebben de lezing dier tafereelen te midden van ons geschetst, met den dichter niet uitgeroepen:

Gen rijker kroon, dan eigen schoon,

en zich in de geleederen dier vlaamsche beweging geschaard, die, in tegenoverstelling van hetgeen hier ten tijde van Justus Lipsius gebeurde, België aan zich zelven heeft weergegeven.

» En dan, wie heeft het Kempische volk, de afstammelingen der aloude

Eburonen, zoo eenvoudig, zoo onbedorven, doch tevens zoo rechtschapen en fier, in zijn handelwijze beter, trouwer, dan Dr. Snieders beschreven? Gij allen hebt zijne uit de natuur gesnedene personaadjes, het eenvoudige, bekoorlijke leven zijner Kempische boeren waargenomen; gij hebt wellicht uwe dorpen, uwe bosschen, uw weiden met het boek in de hand bezocht, om te zien wat de meester daar gezien en hoe hij op 't gedacht van zijn verhaal was gekomen; gij hebt met zijne ooren naar het gezang uwer vogelen, naar het krieken der hekkrekels, naar het bruisen des winds in uwe bosschen geluisterd; in een woord, gij hebt gevoeld wat hij voelde toen hij het schreef.

» Hij schilderde u geen helden uit vroegere dagen; zelfs niet eens uwen Boerenkrijg; neen, hij vond onderwerpen in uw midden, in het alledaagsche leven. Gij drongt met hem in de hut van **Wartje Nulph** en luisterdet naar de lotgevallen van den **Meesterknecht**, niet onderscheiden van degenen, welken gij alle dagen ontmoetet, maar die onder zijne pen aantrekkelijk schoon en dichterlijk werden. Niets was hem te klein, alles boezemde hem belang in. Soms verwijlde hij zelfs te lang en de lezer wilde vooruit; maar hij had nog vele dingen te zien, nog veel te overwegen en neer te schrijven. Maar ook hij kende den mensch, het lichaam zeker; maar niet alleen het lichaam kon zijn scalpel ontleden; maar ook het hart, het gemoed, de ziel.

» Laat Londen vrij zijn Dickens roemen, omdat hij het licht in al de duistere hoeken heeft doen schijnen; omdat hij lijden en troost in die overgrootte stad met meesterhand heeft geschetst; laat de bewoners van het Zwarte Woud op hunnen Auerbach roemen, omdat hij zoo gemoedelijk hun eigen dorpsleven heeft geschilderd — en waarom zou de Kempen haren zoon, haren dichter, haren uitlegger, haren vereerder ook niet roemen?

» Maar hoe meer ik zeg, Mijnheeren, hoe meer ik voel hoe hard en smartelijk de slag is die ons allen, zijne bloedverwanten, de Koninklijke Academie, zijne vrienden, kennissen en vereerders heeft getroffen; een troost blijft: zoolang er een Vlaamsch België bestaan zal, waar nog een vlaamsche tale klinkt, zoolang zal de naam van Dr. Snieders leven!

» Nog iets mag ik niet vregeten. Nooit, neen nooit zette Dr. Snieders de pen op het papier of het was met het hoogere doel zijnen evenmensch te verzedelijken, te veredelen, te beschaven; zijne werken wasemen uit elke bladzijde geugd en diepen godsdienstzin; dat God, die thans zijne ziel heeft, het hem loone!

» En nu, Dr Snieders, vaarwel tot in de eeuwigheid! »

VI.

Lijkrede van M. Dierckx-Van Ryckevorsel,

Onderzoekrechter bij de Rechtbank van Isten Aanleg, te Turnhout:

« Het is met eene smart, schier die van het kind bij het verlies van den vader, dat ik het graf nader waar die oude en voortreffelijke vriend, de groote letterkundige, de voorname geneesheer, waar M. J. Renier Snieders, den eeuwigen slaap zal genieten.

« Na de prachtige redevoeringen ter eere zijner nagedachtenis uitgesproken, komt niet alleen de vriend, die met tranen van rouw eene bloem op zijne doodskest verlangt neer te leggen; maar een lid van de rechtbank van eersten aanleg dezer stad rekent het zich ten plicht, in naam zijner kolegas, eene dankbare hulde te brengen aan den weerdigen wetsdokter, die zoo lange jaren deelnam in de werkzaamheden van het gerecht.

« Vandaag is het acht dagen geleden, dat de moedige dokter, niettegenstaande de ziekte, wier ernst wij zelf niet vermoedden, op mijne vraag zich naar het Paleis van Justitie begaf en de zending volbracht die ik meende hem nog te kunnen toevertrouwen. Wie dacht alsdan dat hij dit werk onafgedaan zou laten en dat, toen hij mij de hand drukte, voor eeuwig afscheid van mij nam!

« In 1838 verliet dokter Snieders zijn land en vestigde zich te Turnhout, in een oogenblik dat de gewelddadige scheuring van 1830, nog levendige gevoelens van vijandelijkheid in de harten achterliet. Dit was echter de vijandelijkheid van één dag in het leven der volkeren en zij werd gelukkig uitgewischt door schitterende bewijzen van wederkeerige achting en internationale broederlijkheid. De gelukkige en nabijzijnde verzoening had Snieders, met zijn helder doorzicht, voorzien.

« Ofschoon innig verkleefd aan zijnen geboortegrond, kwam hij ons zijne jonge en kloeke diensten aanbieden en de gastvrijheid vragen in een nieuw vaderland. Zijne schitterende hoedanigheden, zijn verheven karakter, zijn gouden hart, deden hem weldra als een kind van den lande beschouwen.

Reeds in den aanvang van zijn verblijf in ons midden vereerde de magistratuur hem met haar vertrouwen; zij gelastte hem met de zoo gewichtige zending van het onderzoek in crimineele zaken — een gewettigd vertrouwen, gedurende vijftig jaar gedeeld door al de magistraten, die elkander aan de rechtbank van Turnhout opvolgden.

« Ik durf zeggen dat ik hun overtuigde tolk ben, als ik hier, in dit verheven oogenblik, luidop verklaar, dat Snieders den dank van het gerecht van ons land heeft verdiend.

« Begaafd met een helderen en praktischen geest, gevormd door schitterende studiën, sterk door een verlichte ondervinding en een streng rechtveerdig geweten, stelde hij al zijne geestesvermogens, al zijn scherpzichtigheid, ten dienste van het opzoeken der waarheid. Tegenover de meest kiesche en soms afstootende plichten, behield hij de strengheid van gemoed, eigen aan de wetenschap, die zeker is van zichzelf.

« Diep doorgronden van het gevoel der ambtelijke verantwoordelijkheid, drong hij door tot op den grond der zaak en zonder zwakheid, zonder drift, loste hij vast en zeker de kiesche vraagstukken op, aan zijn onderzoek onderworpen.

« Gij weet welk bewonderenswaardig talent hij bezat in het te boek stellen zijner denkbeelden. Uitmuntend schrijver, gaf hij aan zijne bemerkingen en den uitslag zijner opzoekingen, dien helderen, kortbondigen en sierlijken stijl, welke zoo passend is voor de bewijsstukken van het gerecht. Wat al

gedenkteekens zijner wetenschap heeft hij achtergelaten, en liggen nu verloren in het geheim der gerechterlijke archieven.

Altijd was hij gereed om het gerecht ter hulp te komen. Zijn eenige bekommernis was de zorg zijner dierbare zieken, in overeenstemming te brengen met het dringend belang der crimineele onderzoeken. Zijne voortdurende medehulp aan dit belangrijke werk, had zijn hart bemeesterd. Als de beperkte rol van expert ten einde was, volgde hij met spanning de ontwikkeling der processen; hij hield er aan de inzichten te doorgroonden, de berekeningen der schuldigen te zien mislukken; met een woord, het was een machtige aantrekkelijkheid voor hem, te zien, hoe de dramas aan menschelijke zwakheid of bedorvenheid, moeielijk werden ont-knoopt.

In zijne novellen, zoo boeiend en met eene zoo rijk begaafde pen geschreven, volgen wij de verschillende toestanden der crimineele onderzoeken van den scherpen en nadenkenden opmerker. Hij schildert er al de tooneelen in van zoo rijke verscheidenheid; altijd komt hij op deze terug, zooals de schrijver van talent met liefde de gebeurtenissen weergeeft welke hij bijwoonde en in welk hij of zijne vrienden hunnen innigen of maatschappelijken rol hebben gespeeld.

«Mijn diep betreurde vriend, al uwe werken zijn als de weerspiegeling van uwe schoone ziel; nooit heeft de nijd deze verdoofd. Men kan er zich meê vereenigen zooals men zijn geweten, zijne geheimen, zijn lijden mocht toevertrouwen aan uwe loyale en deelnemende vriendschap. Gelukkig zij die u van nabij hebben gekend! Gij hebt hun gesticht door de zuiverheid van uw hart, de strengheid van uw levenswijze, de werkzaamheid van uwen geest, en de recht mannelijke onderwerping van uw kristen geweten!

«Gij had recht op alle geluk. Helaas! dat is niet altijd gegeven aan de weerdigsten. Eer en onderscheiding hebben u, 't is waar, niet ontbroken; maar 't is in het familieleven, waar het ware geluk te vinden is, dat de beproevingen op u neersloegen! Gij zaagt rondom u al uwe geliefden vallen, weggeemaakt door eenen vroegen dood. De laatste ramp, die u eene aangebeden dochter, aan uwen schoonzoon, zooveel genegenheid waardig, eene uitmuntende echtgenootte en aan zijne jonge kinderen eene teedervolle moeder ontnam, heeft uwe krachtige gezondheid gebroken, een verschrikkelijke slag die uwe bloedverwanten en uwe talrijke vrienden met verslagenheid trof.

«Laat ons bij dit droevig graf toch geen hoop verliezen! Laat ons, dwars door de tranen van dezen rouwdag, de toekomst inzien: deze geeft ons de bekoorlijkheid der onuitwischbare herinneringen aan dien grooten edelen man, wiens afsterven wij beweenen. De vader, de bloedverwant, de vriend zal in onze harten voortleven met zijnen eerekrans van deugden, met zijn dichterlijken roem, met al zijn vereering hem waardig.

«En luisteren wij, op het oogenblik dat de aarde zijn stoffelijk overschot gaat bedekken, naar zijne stem vol geleerdheid dit gekende woord herhalende, dat zijne onwankelbare overtuiging uitdrukt en onze troostvolle hoop is: *Expecto donec veniat immutatio mea!* Rust zacht, dierbare en weerdige vriend, rust zacht!»

VII.

Rouwkrans op het graf van Dr. J. Renier Snieders.

O Edele Vader Snieders,
Geacht en volksgeliefd,
Wiens rassche dood gansch Vlaan-
[deren
Zoo hartverscheurend grieft.
Zoo thans mijn zwakke liere
Bij uw laatst heiligdom
Geen woord van rouwe stamelde.
Dan bleve ze eeuwig stom!...

Want diepe en inn'ge weemoed
Grijpt me onweerstaanbaar aan.
Als ik bedenck wat rampe
Den Vlaming plots komt slaan;
Als ik bedenck welk strijder
Omringd met roem en gloor.
Onz' vlaamsche letterkunde
Thans door den dood verloor!...

En stille tranen dringen
Uit 't harte de oogen in.
Als ik de smart aanschouwe
Van 't groote vlaamsch gezin,
Dat rond deez' laatste rustplaats
In diepen rouw vergaard,
Met zwaar beklemden bloezem
Naar 't graf zijns Vaders staart!

Hij is niet meer! Zoo nokt het,
De schrijver hoogvereerd,
Die met Conscience de volksklas
Het lezen heeft geleerd;
Hij is niet meer, de Maerlant
Van 't edel Kempenland,
Die voor zijn taal en godsdienst
Onz' harten heeft ontbrand!

Hij is niet meer, de stichter
Van 't wakkre Tijd en Vlijt,
Die gansch zijn rustloos leven
Aan Vlaandren heeft gewijd;
Die voor 't behoud der zeden,
Voor eigen taal en aard
Gewerkt, gezwoegd, geschreven,
Gekamp heeft onvervaard!

Hij is niet meer, de boeiende
Verteller, die zoo schoon
Kon schetsen en verhalen
Op lichten geestgen toon;
Die door zijn Dorpstafree'len
De Wijsneus, 't Kraaiennest
En menig andere werken
Zijn fame heeft gevest.

Hij is niet meer, de Vlaming,
Van 't onverbasterd ras,
Die even groote christen
Als vaderlander was;
Die vroom en vroed besefte,
Dat saam «Geloof en Taal»
Voor 't land der fiere Belgen.
Een bolwerk zijn van staal!...

Hij is niet meer, de dokter,
Voorzichtig en geleerd,
Die aan zoo meenge sponde
Het lijden heeft geweerd;
Die met de hulp der kunste
Vol zoete en wondre kracht,
Aan zijn beproefde kranken,
Steeds troost en zalving bracht.

Hij is niet meer, de heeler,
Die t' wec des lijfs genas,
En tevens voor de ziele
Een leedverlichter was
Hij is niet meer, de brave,
Die de armen in hun' nood,
Vol liefde en zelfopoffring
Zijn hulp en schatten bood!

Hij is niet meer, de goede,
Wiens teeder vaderhert,
Zoo vaak door ramp en smarte,
In rouw gedompeld werd.
Hij is niet meer, die gade,
En kroost ten grave droeg.
En d'arm des heeren zegende,
Wat wond' Hij hem ook sloeg.

Hij is niet meer, de brave!
Hij is naar zaalger oord!
Doch zijne deugd, zijn voorbeeld
Leeft in ons midden voort.
Hij zag aan 't eind zijns levens,
Tot loon van zijne taak,
De naderende zege
Der heil'ge Vlaamsche zaak!

Het schoon gewrocht van Snieders
Met zijn gedachtenis,
Zal steeds in eere blijven
Bij al wie Vlaming is.

En tot zijn standbeeld prijke
Op Turnhout's Grootte-Markt,
Richt elke zoon der Kempen
Er hem een op in 't hart.

En wij, wij jonge Vlamen,
Wij zweren bij zijn asch,
Vlaamsch-katholiek te blijven,
Lijk dokter Snieders was;
Ontvang dien eed, o Vader,
Als onze hulde en trouw.
En bid gat God steeds goedig
Op Vlaand'ren nederschouw!

Arendonck, 12 April 1888

Jh. VAN WAMF.

VIII.

De Voormannen

Gelegenheidslied, der Conscience- en Sniidersfeesten, in 1912.

I.

Ze voeren 't Licht op hunne hand,
het licht en de idealen;
en 't licht dat op hun handen brandt
wij staan in zijne stralen.
En schooner ligt de wereld uit,
en sterker groeit het sterk besluit,
en blijder gaat het blij geluid:
Hoezee het brandend Licht voorop:
en 't Licht op ons gelaat,
we gaan alwaar het Licht ons leidt,
naar dag en dageraad.
We gaan waar 't Licht ons leidt
We gaan we gaan naar dag en dageraad.

II.

Ze weten 't Woord en zeggen 't Woord
en wie door Gods genade
dit woord als kindjen heeft gehoord,
zal 't man, verheergewaden.
De vaders, bij den avondgloor,
vertellen t aan hun kinders voor:
en leven zal 't de tijden door:

Hoezee! het hooge Woord alom!
en 't vaderland te baat,
zoo maken wij elk hooge Woord
tot hooge en heilige daad!
Zoo maken wij elk hooge Woord
elk hooge Woord tot hooge en heilige
[daad.

III.

Ze viere 't Kruis, het Christi-Kruis,
en steken 't als een vane
op alle tinne, op alle huis
en planten 't langs de bane,
En wij, we staan naar 't oud fatsoen,
de hand gevingerd aan 't kaproen;
en elke stem wordt een klaroen:
Hoezee! het rijzend kruis omhoog!
en zingend gaan we mee
de bane langs, de bergen op,
waar 't Kruize gaat — hoezee!...
de bane langs de bergen op
de bane langs waar 't Kruize gaat.
[hoezee!

Muziek van Fr. ANDELHOF.

E. FLEERACKERS, S. J.

IX.

Rede van Mr Gustaaf Segers,

Lid der Vlaamsche Academie, op Conscience- en Sniedersfeesten in 1912.

Mevrouwen, Mijnheeren,

Wanneer de heer sekretaris der Snieders- en Consciencefeesten mij mijne medewerking vroeg ter verheerlijking van twee mannen, die heiden tot de edelsten van den lande behoorden, antwoordde ik onmiddellijk dat het mij een ware vreugde zou zijn over Dr Renier Snieders te mogen spreken.

Om meer dan eene reden.

De voornaamste was wel zeker niet dat hij sinds mijne kinderjaren een mijner geliefkoosde schrijvers is.

Bij mijn weten bezocht hij nooit onze letterkundige congressen: op onze Vlaamsche meetings, die zooveel hebben bijgedragen ter verovering onzer taalrechten, troffen wij hem niet aan.

Toch was Snieders, zeer zeker een der diepst overtuigde voorstanders der Vlaamsche Beweging.

Hij was niet alleen een onzer rijk begaafde, — hij was tevens een onzer meest vlaamsche schrijvers!... De geest die in zijne werken speelt en sprankelt, is door en door Vlaamsch, daarom is het thans dubbel plicht hem dankbaar te herdenken, op onzen tijd dat de Vl. Beweging hare volledige zegepraal nabij is.

Bij nadere overweging scheen het mij echter gewaagd hier te Turnhout over Renier Snieders het woord te voeren, hier in Turnhout, waar hij gedurende eene halve eeuw geleefd en gewerkt heeft, geleefd en gewerkt voor het goede, waar velen hem persoonlijk hebben gekend, en waar de herinnering aan de uitstekende diensten, die hij op velerlei gebied heeft bewezen, nog voortleeft in 't hart van het volk.

Doch, Mijne Heeren, van den anderen kant had het denkbeeld hier te Turnhout over Renier Snieders te spreken voor mij iets bijzonder aantrekkelijks.

De beminnelijke letterkundige, een der besten onder de besten, leefde in deze stad in stille afgetrokkenheid. Hij leefde voor zijn huisgezin, voor zijne vrienden, voor zijne zieken, voor zijne kunst. Hij was al te bescheiden: hem werd dan ook gedurende zijn leven geer niet bewezen, die aan anderen bewezen werd, welke daar veel minder recht op hadden dan hij.

Daarom is het mij zoet, ook namens de Koninklijke Vlaamsche Academie, aan het magistraat en de bevolking van Turnhout, mijn innigen dank, mijne hartelijkste gelukwensen aan te bieden, die welke schitterende feesten inrichten, ter eere van den man, dien zij een harer doorluchtigste zonen mogen noemen; — daarom doet het mij goed aan het hart mijne nederige medewerking aan die feesten te verleenen.

Den 22en November 1812, werd Jan Renier Snieders te Bladel, een Nederlandsch grensdorp geboren.

Mijn onvergetelijke vriend, mijn kollega der Koninklijke Vlaamsche Academie, Reniers jongere broeder, beweerde dat de familie van adellijken oorsprong was.

Wat daarvan zij, al mog zij ook barons en graven onder hare leden geteld hebben, zeker hebben geen haar zoozeer tot eer verstrekt, hebben zulke diensten aan gansch den Nederlandschen stam bewezen als het beroemde broederpaar, Renier en August Snieders, de schrijvers van «De Lelie van het Gehucht» en «Het Zusterken der Armen».

Men weet dat de ouders, de eerste opvoeding, het midden waarin het kind opgroeit, een overwegenden invloed op de karaktervorming van den mensch uitoefenen.

De eerste klanken, die het kinderlijk gemoed treffen, vormen dikwijls den grondtoon en de stemming van het gansche leven, — krachtig werkend en duurzaam is de moederlijke bescheiden voortdurende invloed tot in de mannenjaren.

Dit is vooral waar voor den knaap, die later een kunstenaar zal worden, en in wiens ontvankelijk gemoed de indrukken de diepste afdrukken nalaten.

In al deze opzichten kon de held van ons feest niet gunstiger bedeeft zijn.

Welke geest in zijn ouderlijk huis heerschte dat leert ons August Snieders; hij heeft daarover in zijn werk «*Klokketonen*» een heerlijke bladzijde geschreven, die men zonder diepe aandoening niet lezen kan.

Welke indrukken zulk familieleven op het gemoed van den knaap moest teweeg brengen, die toen reeds de kiemen in zich droeg, waaruit een dichter, een kunstenaar, zou groeien, is licht te begrijpen.

In zijn dorp, Bladel, werd toen, nog minder dan thans, van de overbeschaving, van het gewoel der groote steden vernomen. Het was met eenen kring van bosschen omgeven; men had de heide, de onafzienbare heide, de levenwekster bij uitmuntendheid, in de onmiddellijke nabijheid.

Daar verlieden de kinderjaren van den toekomstigen schrijver en geen gunstiger midden kon men voor hen droomen.

De kindertijd heeft men den bloemknop van den mannelijken leeftijd genoemd. De Voorzienigheid had dezen bloemknop in eenen gezonden en vruchtbaren grond gelegd, om hem ten gepasten tijde regen en zonneschijn te schenken, zooat alle gaven en kiemen, welke deze heerlijke ziel in zich droeg, zich natuurlijk en krachtig konden ontwikkelen.

Benevens het schoone, harmonische familieleven in het vaderhuis, oefende de omgang met de vrije, frissche natuur, den weldadigsten invloed op den jongen uit.

De natuur toch is de wezenlijke levensatmosfeer van het kind, en volgens het woord van wijze pedagogen, worden zonder de natuur en haar genot nooit ware menschen gevormd.

In hare merkwaardige bloemlezing uit onze herbloeïende letterkunde zeelt Ida von Duringsfeld, over beider jeugd — van Renier en August Snieders — belangrijke inlichtingen mede. De herinneringen aan eene onbekommerde jeugd hebben aan de twee broeders, doch het meest aan den oudsten, stof tot lieve verhalen geleverd.

Naar het schijnt, was de kloekgebouwde Renier een levenslustige, ietwat wilde jongen, — verslingerd op schaatsenrijden en zwemmen, op vogelenvangen en boomklimmen.

Hij had dus een gouden kindertijd.

De kinderen spelen zooveel niet meer als in onzen kindertijd.

Zij worden, nog piepjong, naar het Pensionnaat gezonden, zij moeten daar leeren, onophoudelijk leeren, van 's morgens tot 's avonds, vier talen, soms zes, allerlei moeilijke wetenschappen; eilaas, ik vrees dat van deze broeikasplanten zelden veel te recht zal komen.

De kinderen moeten spelen. In een redelijk en pedagogisch opzicht heeft het spel eene groote waarde. Het is de wereld der kinderen, laat den opvoeder toe een diepen blik in hun karakter te slaan, en draagt in ruime mate bij tot het behoud der kinderlijke onschuld, zooat Nicolaas Beets,

den hemel bad de kinderen lang en lustig te laten spelen en als de ernst des levens daar was, hun nog veel kinderlijks te laten behouden.

Voor Renier Snieders had deze vroolijke, deze lustige, deze kommerlooze kindertijd eene onschatbare waarde. De natuur was zijn groot opvoedings- en onderwijsgesticht... Zij toonde hem den overvloed harer schatten; bosch en veld, vooral de purpere heivlakte, legden den joligen knaap hunne diepste geheimen bloot.

Voor den toekomstigen schrijver der dorpsverhalen, voor hem, die het landleven zoo alzijdig zou verhalen, was dit leven in de vrije natuur, dit opmerken harer verschijnselen, deze vertrouwelijke omgang met even speelzieke knapen allergunstigst, om dezen zoon uit de Meierij tot de letterkundige kunst voor te bereiden.

Mijn Heeren, ik vraag u versooning misschien wat al te lang bij Renier Snieders' kinderjaren te zijn stilgebleven. Ik denk echter dat dit niet geheel en al nutteloos was om duidelijk te doen uitschijnen, dat de reinheid, de innigheid van het familieleven, en het gezonde, het frissche van den kwajongenstijd moesten samenwerken om Renier Snieders tot dien vromen, gemoedelijken en tevens sappigen, natuurlijken schrijver te vormen, die hij geworden is.

De kindertijd kon niet blijven duren.

Nicolaas Beets wenschte, zijn jongens, als de ernst des levens kwam, ook een ernstig herte daartoe... Maar, voegde hij er bij, — de goede hemel late u tot uw laatsten snik nog veel kinderlijks en jeugdigs behouden. Hij spare, in hunne volle frischheid, eenige dier kinderlijke gevoelens, die den jongeling helpen in het zuiver houden van zijn pad, en den man versieren, opdat gij, mannen wordende door het verstand, kinderen blijft in de boosheid.

Deze dubbele wensch werd in Snieders vervuld.

Hij begon zijne latijnsche studiën te Roermond en zette die te Eindhoven voort... In 1833 trok hij naar de Hoogeschool van Leuven, om er de geneeskunde te studeeren. Vijf jaar later legde hij voor de Centrale jury te Brussel zijn eindexamen van geneesheer met groote onderscheiding en dat van heelmeeester met de grootste onderscheiding af. Hij vestigde zich te Turnhout en stierf in deze stad, den 9en April 1888.

Wat Dr Renier Snieders hier als mensch, als burger, als geneesheer geweest is, hoort het mij niet te zeggen; den grootsten lof dien ik daarover zou kunnen uitspreken, zou beneden de werkelijkheid blijven. Zijn lof is in aller monden, niet alleen te Turnhout, maar in gansch de Kempen.

Het is mijne taak van den letterkundige, van den volksschrijver, een beeld op te hangen.

Aan de Leuvensche Hoogeschool was Snieders een der eerste leden van het Vlaamschgezind studentengenootschap «Met Tijd en Vlijt». In den eersten bundel dien het in 1839 uitgaf, komen drie dichtstukjes van zijne hand voor.

In 1842 stichtte de jonge geneesheer te Turnhout de letterkundige vereeniging «De Dageraad». Hij bleef haar voorzitter tot het jaar 1870. De kring liet twee bundels verschijnen: «Dauwdroppelen», poëzie, 1847, en «Geschied- en letterkundige voorlezingen over de Kempen», proza, 1851-1852. Beide bevatten talrijke bijdragen van den voorzitter.

Behalve de «Proeven van romantische verhalen», — die in «Het Handelsblad» verschenen, was «Het Kind met den Helm», het eerste van die lange reeks kinderlijke verhalen, die uit de pen van den vruchtbaren schrijver zijn gevloeid.

August Snieders vertelt dat hij, bij zijn bezoek aan zijnen broeder, in 1852, het handschrift van « **Het Kind met den Helm** » op de werktafel van den geneesheer vond... Hij nam het mede naar Antwerpen, en zond het met een prachtige plaat van Witkamp, naar Turnhout.

Alvorens Renier Snieders verhalen te kenschetsen, die zich meer door hun gezond realism, dan door stoute verbeelding of diep gevoel onderscheiden, past het nochtans te herinneren, dat in sommige gedichten uit zijne eerste jaren, de romantische strooming uit die dagen wordt gehuldigd. Ik haal er een van aan: « **De Meyerij'sche Landverhuizer** ». Ik las het in mijne kinderjaren in « **De Kempenaar** », als ik mij niet bedrieg. Later heb ik er de hand niet meer op kunnen leggen. De indruk moet wel machtig geweest zijn, ik ken er nog brokstukken uit van buiten.

Het gedicht onderscheidt zich door waar innig gevoel. Ook straalt daar, evenals in al Renier Snieders' werken, zijne warme liefde voor zijne geboortestreek door.

In de Meyerij woonde in eene hut aan den boord der heide, een bedelaar, een weduwnaar met twee kinderen. Gedurende een winternacht heukt de sneeuwstorm geweldig de woning. De man heeft geen deksel, de kinderen schreien te vergeefs om brood.

Des morgens vroeg besluit hij het land te verlaten en naar Zuid-Amerika te verhuizen:

Komt, kinderen, houdt moed en volgt me, stap wat aan:
Ziet gij daar ginder ver, aan 't eind van deze baan,
Die groote, schoone stad, met hare blauwe daken,
En hooge schouwen, die den rook naar boven braken?
Daar dobbert op den vloed, die langs haar wallen stroomt,
Het vuurschip, waar men mee naar vreemde landen stoomt.
Het brengt ons kosteloos aan d'overkant der kolken,
Om d'onbewoonde kust t' ontginnen, te bevolken.
't Steekt 's morgens vroeg van wal, in zee, en brengt ons dra,
Waar men geen armoe kent, in 't rijk Amerika...
Daar dringt de sneeuwvlok niet door d'opgereten wanden,
Daar voelt geen schooier zich, het hert van honger branden...

De man wordt weldra schatrijk in Brazilië. Lang is hij daar gelukkig, doch ongemerkt sluipt het heimwee in zijn hart en in dat zijner zonen:

Vader, zeggen soms de kinderen,
Ja, wel schoon is elke beek,
Ja, wel helder is de hemel,
Onverg'lijkbaar 't stergewemel,
In dees vruchtbre wereldstreek.

Maar, die donkre zwarte hemel,
Die daar boven onze woon,
Toen wij kleine kindren waren,
Heendreef als de woeste baren,
Vader, dat was ook wel schoon.

En die groote gladde spiegel,
Van den vijver, als het vroos,
En die donkre heidevlakte,
Als zich 't onweer samenpakte,
Vader, dat was ook wel grootsch.

Treurig zegde dan de vader:
— Ja, mijn kindren, dat is waar,
En hij ging aan d'oever staren,
Als kon hij van daar ontwaren,
't Hutje van den bedelaar.

Mijnrend sprak hij: lieve woning,
Door het dichte bosch beschut,
Waar ik met mijn makkers speelde,
Met hen worstelde en krakeelde,
Staat gij daar nog, lieve hut?...

Of zijt ge onder 't wicht der jaren,
Liefste, langzaam neergebukt
Of vielt gij verbrand ter neder,
Of zijt gij verbrand ter neder,
Door den wind uiteengerukt?

Waar zijn thans mijn oude bureu
Allen vrienden van welcer
Leeft men daar nog zoo tevreden
Rein van harte, rein van zeden,
Diep verknocht aan Godes leer?

Zou de lange dunne toren,
Met het statig kruis er op,
Nog in 't dorpje staan te prijken,
Zou het haantje nog staan kijken
Op den spitsen torentop?...

Ach, kon ik u nog eens weerzien,
't Dorpje met zijn torenkerk,
En zijn stallen en zijn schuren,
En mijn oude, naaste bureu
Vroolijk zingend bij hun werk.

Ja, ik voel wel, 't is daar ginder,
Ginder, dat ik sterven moet ;
Want op deze vreemde kusten

Zou mijn lichaam toch niet rusten,
Waar mijn graf ook nog zoo goed!

En des avonds, onder 't eten,
Vroegen hem zijn zonen: — Zeg,
Is het graf van onze moeder,
Nog naast dat van onzen broeder,
Aan den hoek der beukenheg?...

Hoe gelukkig daar te knielen,
En te bidden op hun graf?
Heeft het goud wel zooveel waarde,
Vader, op der vreemde aarde
Als tehuis den beedlaarsstaf?...

Neen, mijn kindren, sprak de vader,
Zilver, goud en diamant
Al de kostbre werelddrachten
Die het aardrijk kan bevatten
Zijn nog niets bij 't vaderland!...

De terugreis naar het vaderland vangt aan.

De landverhuizer «met zijn goud en al zijn schatten, die nauw het vaartuig in zijn wanden kan bevatten» vertrekt met zijne zonen...

Hij keert terug «naar d'oude Meyerij, die hij hoe rijk gezeten bij weelde op vreemden grond, toch nimmer kan vergeten».

Een storm steekt op; het schip wordt in den afgrond gezwolgen: — de landverhuizer wordt als bedelaar op het strand geworpen; hij is terug in zijn vaderland en gevoelt zich overgelukkig.

Niet lang echter volgde de schrijver deze romantische strooming. Als verhalenwerd hij een volbloed realist. In dit opzicht is Renier Snieders een der baanbrekers van het realisme in onze herboren letterkunde.

De woorden *realist* en *realismus* verwekken thans weerzin. Waarom? Omdat de Franschen in den waan verkeerden, dat het realisme bestaat in het beschrijven van walgelijke, zedeloze zaken, in het verbergen van alles wat bekoorlijk, schilderachtig mag worden genoemd.

Stellig moeten wij betreuren dat men van het realisme zulk schromelijk misbruik heeft gemaakt; wij moeten vooral betreuren, dat het afstootende, zedeloze realisme ook in onze Vl. letterkunde is geslopen.

Maar het ware, het gezonde realisme, het realisme van Renier Snieders tinteelt van poëzie, het is geheel en al overeenkomstig met ons ras, met ons karakter, met de grondbeginselen onzer groote Vlaamsche Schildersschool.

In zijne levensschets van zijn broeder Renier, zegt August Snieders, dat de meeste tooneelen uit het dorpsleven, waar de geneesheer zoo innig mede bekend was, fotografieën zijn.

Ja en neen.

Ja, onze letterkunde volgde Goethe's raad :

Greift nur hinein in 's volle menschen leben ;
Ein jeder lebt's, nicht vielen ist 's bekannt.
Und wo ihr's packt, da ist 's interessant.

Ja, Snieders werkte naar de natuur. Zijne verhalen zijn op ware gebeurtenissen gegrond. Zijne personagen zijn naar levende modellen geschilderd.

Neen, in een ander opzicht. Evenals onze Vlaamsche Schilders was onze kunstenaar met de pen trouw, maar niet onverschillig in het opmerken.

Fotografie op zich zelf is geene kunst. Daar zit de geest van den meester niet in.

Veronderstel dat het parket Renier Snieders als wetsdokter gelaste met het opmaken van een verslag over een menschegevecht... Hij zal wetenschappelijk werk, geen kunstwerk leveren. Niet aldus het messengevecht in **De Lelie van het Gebucht**. Het is nochtans met eene waarheid, met eene aanschouwelijkheid beschreven, die doen ijzen. — Het is kunst, prachtig kunstwerk.

Renier Snieders ziet scherp. Doch hij ziet niet alleen met het oog van een sohranderen opmerker, hij ziet ook met het oog van een zeer eigenaardigen kunstenaar. Hij verwekt het opgemerkte in zijn kunstenaarshart, en geeft het met eene kunstenaarspen weer... Renier Snieders ziet, gevoelt en schrijft gelijk eenen oorspronkelijken kunstenaar, die hij was.

Conscience, de grootste onzer romanschrijvers, werkte ook naar de natuur: — **Baas Gansendonck**, **Trien** uit **De Loteling** zijn ingsgelijks naar het leven gedaan.

Doch Conscience idealiseert zijne personages meer dan Snieders, hij stort er meer gevoelen in.

Snieders ziet zijne helden anders dan de Antwerpsche kunstenaar. Dit ligt aan den aard van beider kunstkarakter.

Ein ieder seht was er im Herzen tragt, zegt Goethe.

Thomas a Kempis zegt het nog duidelijker:

Gelijk de mensch van binnen gesteld is, — oordelt hij over alles wat buiten hem is.

Het is dus nutteloos dat August Snieders in de levensschets van zijnen broeder schrijft: «Droomende maagden en uitterende jongelingen vindt men schaars in de Kempen. De mensch is in deze streck niet erg vatbaar voor het ongevoelige.

Inmers, hij is sterkegebouwd, onverpoosd aan den arbeid, opgegroeid in het besef hoe moeilijk het is om aan het dagelijksch brood te geraken, verstoffelijkt in vele levensopvattingen, niet verwijfd door eene wecke opvoeding of verderfelijke lezing.

In opvatting zijn de boeren wat zij inderdaad zijn: altijd eene mengeling van goede en booze neigingen, echter het goede in overwicht genomen, niet zelden zeer zonderling in hunne handeling, hardnekkig aan eene gewoonte vasthoudend, hoe kleingeestig die ook zijn mogen; onverzetbaar in het godsdienstige, vaak lijdelijk zwijgend doch nadenkender en slimmer dan door het uiterlijke wordt aangegeven.

Doorgaans heeft de Kempische boer eene groote dosis volkswijsheid, hij neemt het leven zooals het hem wordt toegezonden. Met weinig tevreden speelt echter de gewinzucht eene rol in zijn bestaan.

Ik beweer geenszins dat de Antwerpsche schrijver hier de Kempische boeren valsch voorstelt, doch wij hebben hier ook wel droomende maagden en uitterende jongelingen. Hendrik Conscience ziet die in **De arme Edelman**, in **Het IJzeren Graf**, en in **Baas Gansendonck**. Renier Snieders ziet die niet in **De Zoon van den Schœrlijer**.

Zijn boeren zijn allen ook niet met weinig tevreden; allen nemen het leven niet zooals het hun wordt toegezonden. Zijn vechtersbazen, smokkeelaars en stroopers zijn verre van lijdelijk en zwijgend.

Waar is het wel dat Renier Snieders' personages over het algemeen niet ongevoelig zijn?

Zijn Kempisch meisje:
dat handhaaft de vorke;
dat handhaaft de koe,
dat werkt als de beste
van 't boerengedoe;
dat bidt in de kerke
dat wiede op het land;

dat mint en dat moedert
van hert en van hand...
Er is geen vrouwvolk
rechtzinnig gezeld,
als hier in ons Vlaanderen
de dorpvaste meid.

Niemand minder dan onze **groot**e dichter Guido Gezelle, stelt aldus onze Vlaamsche dorpsmeisjes voor.

August Snieders zegt dat de meeste verhalen van zijnen broeder — de beste, voeg ik er bij — persoonlijke herinneringen uit zijne kinderjaren zijn. Ik denk dat dit met de meeste schrijvers het geval is... « Les plus belles choses qu'un auteur puisse mettre dans ses livres, sont les souvenirs qui lui viennent par réminiscence des premières années de sa jeunesse ».

In de eerste schetsen van Dr Renier Snieders's hand, schrijft zijn broeder, merkt men zeer fijne en dichterlijke teekeningen op; doch naar evenredigheid de wetsdokter optreedt. — wordt... de schrijver een kouder opmerker. De wetenschap voert alsdan den boventoon, en is blijkbaar het hoofddoel van het streven des vertellers. De wetenschap is echter altijd echt volksoh. De schrijver besefte immer voor wie hij schreef; hij wilde altijd begrijpelijk leeren en verzedelijken en dit deed hij ook zijn geheel leven.

Gedeeltelijk waar, in mijne oogen althans... Renier Snieders was te veel artist om **altijd** te willen leeren en verzedelijken. Doch, hij was van natuur te vroom, te zedelijk om niet — zonder dat hij er maar aan dacht — altijd vroom en zedelijk te zijn... Waar is het dat soms de geneesheer, de man der wetenschap, den letterkundige verdringt?

Doch, aan den anderen kant, had Dr Renier Snieders, als geneesheer, als wetsdokter, de gelegenheid om de Kempenaars van allerlei stand te leeren kennen, om diep in hun harten te blikken. Hij kon hen begrijpen... Hij is met hen vergroeid.

Zijne personages zijn veelal tamelijk ruw. Velen smokkelen en stropen, zij steken gemakkelijk hunne vuist uit, en hun knipmes trekken ze gauw. Zeer stellig hebben zij hun gebreken, omdat het menschen zijn. Doch, ze zijn gezond; de ijselijke ziekten der over-beschaving kennen zij niet. Zulke bevolking is het geraamte der maatschappij.

Deze stoffelijke en zedelijke gezondheid stempelt Dr Renier Snieders tot eenen weldoener van zijn volk.

Hij kan smakelijk doen lachen. Is dat niet veel waard in onzen tijd van ontevredenheid, zwartgalligheid en neurasthénie?

Lang zou ik aarzelen zoo ik eene keuze tusschen Snieders' verhalen moest doen.

« **Dokter Marcus** », misschien niet overal van overdrijving vrij te pleiten, is bij uitstek sappig. Het tafereel waar, op eene prijsuitdeeling, eene latijnsche redevoering over het nut der wiskunde, wordt uitgesproken, en waar een tooneelspel in het Grieksch wordt opgevoerd, terwijl de notabelen der gemeente en hunne dames zich houden, alsof zij alles verstaan, is onbetastbaar.

Het ontleden van « **Brusselsche Vigilantkoetsiers** » uit « **Op de Pijnbank** » zette zoolang ik leeraar was, bij mijne leerlingen en ook bij hunnen leeraar... een pond goed bloed.

« **Het Kind met den Helm** », « **De Hut van Wardje Nulph** », « **De Meesterknecht** », « **De gouden Willem** », behooren tot Snieders' beste verhalen. — Voor mij is echter « **De Lelie van het Ghucht** » zijn meesterwerk... De

karacters, niet het minst dat van de heldin, de brave en stille **Durna**, zijn uitstekend geslaagd.

Als weinigen verstaat Snieders de kunst, een verhaal stevig op te timmeren; hij weet ook boeiend te vertellen en zijn personages sprekend op te voeren. Men ziet en hoort ze.

Eene verdienste heeft de held van ons feest die velen hen mogen bejden. Hij heeft den volkstoon. Het volk heeft hem lief: hij wordt gelezen.

Onze zoogenaamde nieuwere school telt ook schrijvers, wier talent bewondering afdwingt... Doch eene zaak is zeker: hunne voortbrengselen zijn onleesbaar voor ons volk. En eene volkskunst moeten wij hebben, geene kunst van gering allooi, maar eene degelijke kunst, die niet alleen voor het volk, voor den werk- en ambachtsman, bevattelijk, genietbaar is, maar ook den hoogst ontwikkelde zedelijk en esthetisch genot verschafft.

Wij mogen stellig zoomin Conscience als Snieders navolgen, de tijd drukt zijn merkteeken op de letterkunde, doch de schrijvers die wij heeten vereeren zijn en blijven onze meesters.

Zoo heb ik, Hooggeachte Heeren, naar mijn beste vermogen de taak vervuld, waarmede gij mij hebt vereerd.

Ik heb Dr Renier Snieders als letterkundige traachten te schetsen, en meen u te hebben bewezen, dat hij een groot kunstenaar en tevens een weldoener des volks was.

Moge onze Kempische, onze Meierijsche, — moge gansch onze Nederlandsche bevolking steeds verpoozing en kunstgenot smaken in zijne gezonde, frissche, zedelijke werken.

Heil u, o Turnhoutsche bevolking, die thans de nagedachtenis van Dr Renier Snieders vereert, gelijk dit dankbare, waardige burgers betaamt.

— Gelukkig, verklaarde de heer Prokureur des Konings, Dierckx-van Ryckevorsel, in zijne treffende lijkrede, bij het graf van den zoo dierbaren doode, gelukkig die u hebben gekend!... Gij hebt hen gesticht door de zuiverheid van uw hart, de strengheid van uw levenswandel, de werkzaamheid van uwen geest en de mannelijke onderwerping van uw christelijk geweten!...

Ik zeg tot de overheden en de bevolking der stad Turnhout: Gij hebt Snieders' naam aan eene straat uwer stad gegeven, en schitterende feesten ter zijner eer ingericht... — Heil u!...

Tot de Vlaamsche bevolking zeg ik: Het borstbeeld van Hendrik Conscience prijkt in talrijke volksbibliotheken.

Plaast er dat van Dr Renier Snieders nevens, want hij ook was en is uw lieveling.

Ik stel voor er de verzen van den grooten Vondel onder te beitslen:

Het lust den burger hem in marmarsteen 't aanschouwen,
maar schooner staat de man in 't hart des volks gehouwen!...

X.

Voordracht van Dr Jan Van Gorp,

over Snieders en zijne werken, ter gelegenheid der Inhuuldiging van Renier Snieders monument, te Turnhout, in 1930.

Monseigneur, Eerw. Heeren, Dames en Heeren,

Het Gemeentebestuur van Turnhout en het Davidsfonds met zijn ijverigen voorzitter, den heer Claesen, verdienen den dank van het Vlaamsche volk, omdat ze heden op plechtige wijze Renier Snieders herdenken, die, naast Conscience, de meest verdienstelijke en talentvolle romanschrijver is in onze heropbloeiende letterkunde na 1830.

In zijne uiterlijke verschijning, in zijn houding en taal was Renier Snieders een verrijnde aristocraat, die eerbied afdwong. Diezelfde keurige voornaamheid kenmerkt ook zijn werk. Boven al den rhetorischen bombast en slordigen schrijftrant van al zijn tijdgenooten, Conscience niet uitgezonderd, steekt het proza van Renier met zijn frissche levendige taal en soberen stijl torenhoog uit.

En toch was die man een echte democraat, door zijn innemende goedheid, zijn eenvoud en gemoedelijkheid. Getuigen niet al zijn romans van bewonderende liefde voor het lot van de min-beveelden, wier leven, trots armoede en kommer, gaaf en gezond was gebleven in ongerepte deugd? Was het niet de bekommernis van heel zijn leven en aanzag hij het niet als een gewetensplicht zijn volk zedelijk en verstandelijk op te beuren door goede lezing, door het stichten van letterkundige kringen als « De Dageraad » (1842) en het Davidsfonds (1875), en de volkbibliotheek?

Uit zijn vromen huiskring te Bladel bracht Renier Snieders een diep gevestigd katholieke overtuiging mee, die ons beter leert begripen én de Roomsche strekking van al zijn werken én den strijdlust waarmee hij de vijanden van zijn geloof te lijve ging in zijn laatste romans.

Snieders bezat ook een schranderen geest en de gave om scherp op te merken. Wat hij ziet en hoort teekent hij raak naar het leven. Hij is een van onze eerste en keurigste realisten uit dat tijdvak. En het mag wel jammer heeten, dat hij zich niet heelemaal heeft kunnen losmaken uit de boeien van het toen heerschende romantisme, met zijn zin voor het fantastische en wonderbare, met zijn neiging tot idealiseeren van helden en heldinnen, met zijn voorliefde voor historische stof.

Tafereeltjes van echt realistische kunst bieden ons haast al zijn werken. Lees maar eens « het teeren van de gilde (uit « Een Prins van Oranje ») of het gesprek van den pastoor met den scheerslijper (uit « De Zoon van den scheerslijper ») of het verjaarafeest van Mare (uit « Dokter Marcus ») of « Het Kraaiennest » of « De Gouden Willem ». — Zijn personages, zijn comische personages vooral, zijn zoo scherp afgelijnd, dat ze u na de lezing onvergeetlijk bijblijven. — De schoolmeester Polycarpus, Neel de kleermaker, de student Marcus, de parvenu Bernardus Klipper, de podagrist-burgemeester uit « Op de Pinbank », de verwaande boer Faust Klinkert, de gulzige veelvraat Dreas Banker, 't zijn al typen die gij voor u leven en wandelen ziet.

Wij betreurden zooveen dat Renier Snieders zich niet heeft kunnen losrukken uit de heerschende romantische richting van zijn tijd, omgát hij een geboren realist is. Inderdaad de zin voor het fantastische en wonderbare, die zich reeds in de eerste romans openbaart, neemt met de jaren een snelle uitbreiding en zegeviert in den heelemaal fantastisch gestelden onuitgegeven roman: « Gabriël ». Over die fantastische werken als « De Goo-

chelaar » hebben critici een streng oordeel geveld, dat ik echter niet kan bijtreden. Mij komt het voor, dat die critiek meer het genre heeft willen treffen, dan de kunst van den schrijver, die een schepping van zijn verbeelding zoo weet te bezielen en in te kleeden, dat ze werkelijk voor ons leven krijgt.

Met het idealiseeren van zijn helden en heldinnen volgde Renier Snieders de mode van zijn tijd. Evenals bij Conscience en anderen zijn de heldinnen de mooiste meisjes van het dorp, toonbeelden van alle deugden. De helden zijn braaf, werkzaam en eerlijk. De slechterikken zijn bulten en scheefnekken met ros haar en groene oogen. — Snieders was immers de meening toegedaan, dat zielenadel zoowel als zielenlaagheid zich weerspiegelen in de wezentrekken en den lichaamsbouw van éen persoon.

Een ander zwak van Snieders schuilt hierin, dat de schrijver het als zijn plicht aanzag niet enkel aangename lezing te verschaffen aan zijn volk, maar tevens dat volk voor te lichten en te onderrichten. Dat wordt dan oorzaak tot menigvuldige inlasschingen van wetenschappelijken, historischen en geneeskundigen aard, die den gang van het verhaal hier en daar belemmeren.

Doch over die kleine gebreken van den meester zal de gewone lezer licht heenzien en de critiek geen streng oordeel vellen, wanneer zij in acht neemt het tijdperk waarin het werk ontstond, de geest die den schrijver bezielde, de karige tijd die hem toegemeten was voor zijn letterkundig werk en de veelvuldige romans, die hij ons geschonken heeft.

De letterkundige loopbaan van Renier Snieders begint bij het stichten van het letterkundig genootschap «De Dageraad» in 1842. Daar las hij zijn eerste verhalen voor. Op den akker van de Vlaamsche letterkunde lag toen bijna nog alles braak. De besten onder de leiders moesten hun kostelijken tijd verspillen met onnuttig gekibbel over Hollandsch en Vlaamsch en spellingkwesties. Rijmelarij vond men bij de vleet, doch geen proza. En nochtans riepen de leiders om historische romans om het nationaal gevoel, het stambewustzijn van de Vlamingen weer wakker te schudden. Gehoor gevend aan die roepstem en onder geleide van zijn vriend Heuvelmans, den werkzamen archivaris van Turnhout, verdiept hij zich in het verleden van Turnhout en van de Kempen en op het voetspoor van Conscience en De Laet en Ecrevisse en Rousse schenkt hij ons twee historische romans met fantastisch-romantischen inslag:

«Het Kind met den Helm» en
«De Hut van Wardje Nulph».

Van nu af straalt een nieuw licht van uit Turnhout, over de Kempen, over heel het Vlaamsche land en het pionierswerk van Renier Snieders wordt met vreugde overal begroet.

Intusschen had de letterkundige mode zich afgewend van den historischen roman en zich gekeerd naar het dorpsverhaal en de zedenschets. Hier werd het dorpsleven naar de natuur geschilderd met dichterlijke idealisering. Hier betrad Snieders het terrein, waartoe zijn aanleg hem voorbestemde: het realisme. Die periode die loopt van 1855 tot 1867 was een glanspunt in zijn gelukkig huiselijk leven en het hoogtepunt van zijn letterkundig werk. Een tijdperk van gezond optimisme, die den humor onvervalscht doet opborrelen, het tijdstip van dorpsverhalen: De Meesterknecht, Dokter Marcus, De Lelie van 't Gehucht, Op de grenzen, Het paradijs, de Gouden Willem en Op de Pijnbank, pereltjes van echte vertelkunst, waarop de roem van Renier Snieders ook in latere tijden zal gevestigd blijven.

Dan komt de kentering in zijn leven en in zijn werk. Zijn kinderen stierven of verlieten het ouderlijk huis, het laatst van al Mathilde. Mevrouw Bausart, de dochter die de vader verafgoedde en die heel zijn rijkdom was.

Die rijkdom was een laatste dochter .
Die God, de Heer mij eenmaal gaf
En meerder waard dan heel de wereld
Hoe dicht met diamant ompereld.

Daarbij gekrenkt in zijn heiligste overtuiging en om deze door zijn eigen vrienden vervolgd, stond Renier Snieders nu als een verweesde en verlaten en vervolgd ouderling in het leven. Geen wonder dat zijn levensbeschouwing nu oversloeg tot somber pessimisme. Ook het letterkundig werk heeft er onder geleden.

Met vinnigen strijd lust viel hij in zijn werken den vijand aan, den vijand van zijn geloof, den eeuwigen vijand dien hij kende in zijn leven. Tendens haart geen hooge kunst; en hoe verdienstelijk ook de Novellen uit de acht Zaligheden, Narda, Bij de boeren, de Goochelaar en andere zijn, toch willen wij ze niet op één lijst stellen met zijn vroeger werk.

Geachte toehoorders vergunt me, dat ik nog even een blik werpe in de werkplaats van Snieders om te zien wanneer en hoe de schrijver werkte. De lange winteravonden waren in den loop van het jaar bijna de eenige gelegenheid die ik had om te schrijven, zoo zegt hij zelf. Heel de dag was gewijd aan ziekenbezoeken. Zoo uitgebreid was zijn geneeskundige praktijk. Als de straathengels van kinderen dan slapen zijn en de kachel ronkt, trekt hij zijn studeerkamer op. Links de bibliotheek, rechts de kachel. Midden in de kamer een tafel met eenige vellen papier. Aan de tafel de schrijver en wellicht aan de overzijde zijn vrouw. En als hij dan eenige bladzijden geschreven heeft leest hij die aan zijn vrouw voor, die als opperste kunstschere optreedt. Als men nu bedenkt, dat in die weinige vrije uurtjes die hem gegund waren, hij in een tijd van een goeie dertig jaar 20 romans schreef, dan staat men effenaf erover verbaasd, hoe Snieders met zijn tijd heeft gewoerd en honderdvoudig vruchten doen dragen ten bate van zijn geliefd Kempisch volk, van zijn duurbaar Vlaamsche volk.

De stad Turnhout brengt vandaag een grootsche hulde aan één van haar beste kinderen, aan den edelen, hoogstaanden mensch, aan een baanbreker van de Kempische beschaving en van de Vl. letterkunde in de 19e eeuw. Geheel het Vlaamsche volk neemt met liefde en genegenheid deel in deze hulde en spreekt hier zijn innigen dank uit voor de heerlijke letterkundige gaven die Renier Snieders het geschonken heeft en dit vooral in de bange uren van den strijd om zijn bestaan.

XI.

Voordracht van den Zeer Eerw. Heer L. Vermeirsch,

Monseigneur, Hoogeerwaarde Heer Prelaat, Zeer Eerwaarde Heer Deken, Geachte familie Snieders, Dames en Heeren,

Ik ga u spreken over Dokter Renier Snieders te Turnhout. Er zijn er hier in de zaal die Snieders beter gekend hebben dan ik: 'k was pas 13 jaar oud toen hij stierf.

'Die heeren hebben hem faro zien drinken en Leuvensch in «Amicitia» en onder 't luiden van «'t klokske van 10 uur» huiswaarts zien keeren. Ze hebben hem schaatsen zien rijden in zwierigen zwaai flinker dan «Koenraad, de flinkste gezel van het oord», uit Tollens' Liefde op 't ijs.

Ze wisten dat hij menigmaal — eerste-klas-ruiter — vierklauwens over de Arendoncksche heide naar Bladel snelde, zijn geliefde geboortedorp.

Ze spraken met hem en waren getroffen door zijn ongekunstelde, beschaafde taal, zoowel in 't Nederlandsch als in 't Fransch. Ze zagen hem niet alleen met den hem eigen hoogen hooft op, maar zelfs 's nachts, het hoofd bedekt met een muts in otterpels, en den mispelaren stok in de hand.

Ze hebben z'n vriendenhand gedrukt en voelen nog het fluweel van z'n «malsche pollén». Ze hebben zelfs «confidenties» van hem ontvangen. (1)

En nu zou ik wel gewild hebben dat een van die **ouderen** ons Snieders geschetst had..., hier op deze plaats...

Maar tot mij hebben de heeren van het Feestcomiteit zich gericht..., waarschijnlijk omdat de anderen niet spreken wilden, en — na wat «tegenpruttelen» heb ik toch aanvaard...

Ik heb aanvaard, Dames en Heeren, en ik zal het u eenvoudig bekenen: **nu ben ik toch blij en fier** hier over Snieders te mogen spreken voor deze uitgelezen vergadering.

Als zoon van Dokter Vermeirsch immers, heb ik dikwijls over Snieders hooren spreken. Op den huldigingsdag van 13 October 1912 sprak vader zaliger deze woorden welke wij, z'n kinderen, met blijdschap herlezen:

«Ik ben er fier op, zei hij, bij het begin mijner loopbaan in Turnhout, de vriendschap van Dr Snieders te hebben genoten, en ik mag zeggen dat, niettegenstaande het verschil van ouderdom, ik welhaast zijn vertrouwen was».

Als geboren Turnhouten ten andere die, alhoewel de levensomstandigheden hem gewoonlijk van zijn geboortestad verwijderd houden, die geboortestad innig lief heeft en dikwijls denkt aan haar gezellige gemoedelijkheid, interesseert mij alles wat onze moederstad aangaat en heb ik dan ook, nopens Snieders, ijverig boeken en werken geraadpleegd, oudere Turnhouters en Turnhoutsters «geïnterviewd» en hoop dan ook Snieders' ziele te hebben aangevoeld...

Als Vlaming eindelijk breng ik gaarne hulde aan «de voormannen» van die machtige beweging die ons volk uit den doodslaap gered heeft en het naar «'t licht en de idealen» voert, zooals Pater Fleerackers ons eens zingen leerde, en tusschen die voormannen stond ook Snieders op zijn eigen plaats hier in de Kempen, hier in deze stad waar nu zijn standbeeld met grooten luister zal worden onthuld.

En om dit alles — ik herhaal het — ben ik blij en fier over hem te spreken...

Professor Van Gorp heeft gehandeld over Renier Snieders als letter-

(1) Zie Aankondigingsblad en De Kempenaar van Zondag, 31 Aug. 1930.

kundige; ik zou, geachte vergadering, u 'n vluchtig beeld wilden schetsen van **Snieders in het maatschappelijk leven en den familiekring** tijdens zijn verblijf — zijn lang verblijf ten andere — te Turnhout.

Snieders' leven te Turnhout omvat — zooals reeds de Heer Van Gorp voor z'n letterkundigen arbeid heeft doen uitkomen — ook voor zijn intiem leven twee perioden:

Eerst een periode van buitengewone werkkraft, optimistische levensbeschouwing en blij geluk: ze gaat tot rond het jaar 1837; — dan een periode van beproevingen, van lijden en groot verdriet, maar altijd getemperd door zijn christelijk geloof en betrouwen...

Toen de jonge dokter die pas, na vijf jaar studie te Leuven, z'n diploma's in de genees- en vroedkunde met groote, en in de heekkunde met de grootste onderscheiding voor de middenjury te Brussel — zooals het onder het toenmalig stelsel hoorde — behaald had, in 1838 te Turnhout aanlandde, was de hoofdstad der Kempen nog niet de industriestad met spoorwegen en vaarten en trams en bussen, de nette stad met de « befaamde » stoepen en riolen zooals ze nu is. Turnhout was 'n stadje van ongeveer 13.000 inwoners, nog gansch afgescheiden van de wereld: de aartsvaderlijke diligenties moesten in alles voorzien tegelijk met de vrachtwagens die hun wekelijksche reizen deden naar Antwerpen, Diest, Leuven, Lier en Brussel; en wat de binnenstad aangaat, « zelis de straten van Turnhout, zegt Splichal in « Ons Volk ontwaakt », (1912), waren niets eens behoorlijk gekasseid of verlicht; en, buiten eenige oliepitjes langsheen de huizen, vond men des avonds niets dan hier en daar een lantaarn aan de poort eener afspanning of aan de uitgangsdeur eener voorname herberg of taverne ».

Als « notabelen » ontmoette Snieders te Turnhout den Z. E. H. Van der Meeren die zoo pas de eerste Pastoor-Deken geworden was, en Burgemeester J. H. Van Lieshout; de twee schepenen, J. F. Noten en C. Stroobant; den stadssecretaris J. J. D. Capet; den voorzitter der Rechtbank, G. Versteylen en den procureur des Konings L. H. Ooms. De Nef, de groote man van de Latijnsche School, en Peeters waren volksvertegenwoordigers, en als fijne oudheidkundigen waren alom bekend W. P. J. Van Genechten en J. C. Van Hal.

De oude firma **Brepols en Dierckx Zoon** (1797) — de twee stichters leefden nog toen Snieders te Turnhout zich vestigde — en de pas gestichte firma **Glénisson en Van Genechten** (1837) deden hun best om werk te geven aan een talrijke arbeidersbevolking: de huidvetterijen, laken- en tijkweverijen, alsook het vermaarde kantwerken, trachtten ook in de werkloosheid te voorzien; maar 't waren toch maar *magere* jaren toen Snieders te Turnhout aankwam: de eerste jaren na de Belgische omwenteling.

Als uiting van intellectueel leven had men sedert 1834 « **Het Aankondigingsblad** », en in December 1838, verscheen voor het eerst « **De Kempenaar** », terwijl « **L'abeille de la Campine** », journal politique, industriel et littéraire » in 1839 gesticht werd; maar het jonge Vlaamsche leven begon reeds volop te borrelen. In 1836 stichtte Eugène Edvard Stroobant — die later een welklinkenden naam in de Vlaamsche letteren zou verwerven — met eenige vrienden de « **Rederijkkamer Trouw en Broederliefde** ». Als muziekmaatschappij bestond de « **Harmonie van Turnhout** », waarvan te dien tijde de toenmalige President der Rechtbank G. Versteylen de ijverige voorzitter was, en die haar lokaal, in de Begijnenstraat had, alsook de « **Harmonie van Ste Cecilia** »; de « **Schuttersgilde van St. Sebastiaan** », had sedert 1832 haar oefenplein en lusthof te Oosthoven. (1)

(1) Al deze bijzonderheden ontleenen wij aan het zoo verdienstelijk werk van E. H. Kan. Jansen: « **Turnhout in het verleden en het heden** ». (Splichal 1905).

In dit midden kwam de jonge Snieters aan met de aureool der wetenschap om het hoofd: totdan immers waren er in de Kempen slechts «platelandsgeneesheeren», «chirurgijns» of z. g. «officiers de santé». Nu kwam er een authentiek-gediplomeerde dokter uit de aloude «Academie-stad» Leuven, en nogal een die een professorstoga aan de Alma Mater geweigerd had...

Wie zal beschrijven Snieters' eerste gelukkige jaren te Turnhout?

Twaalf jaar reeds had hij kennis, — ooh, wat zeg ik?... sedert twaalf jaar was hij dol verliefd op een nichtje van hem — Teresia Pijpers — dat te Eindhoven woonde waar hij zijne humaniora-studiën voleindigd had..., en nu was het zijn aangebeden vrouw geworden...

Als dokter had hij weldra de cliënteel van de beste ingezetenen en ook het vertrouwen van het mindere volk, van de boerenbevolking niet het minst... Van 1842 tot 1888 woonde hij in het huis in de Otterstraat waar in 1912 een herinneringsplaat werd aangebracht rechtover de bekende afspanning «De Spiegels» en — zoo vertelt in «Het Aankondigingsblad» en «De Kempenaar» van Zondag, 31 Augustus ll., iemand die nog de vriend en de vertrouweling van Snieters geweest is, en die — spijtig genoeg, — volstrekt ongekend wil blijven, niets was schooner dan op sommige dagen een gansche rij huifkarren — waarvan vele uit de Meierij, de geboortestreek van Dr Snieters — te zien staan in de Otterstraat, afgespannen in «De Spiegels». En in mijn verre herinneringen, zie ik hem terug — en zult gij hem allen terugzien, geachte toehoorders die hem nog gekend hebt, zooals diezelfde medewerker het in zijn interessante bijdrage verhaalt, — «steeds gekleed in 't zwart, in redingote en hoogen castoren hoed: nooit ging hij uit noch Zondags noch in de week, 't zij in den dag of 's avonds dan den hoogen hoed op, 't zij te voet of in zijn gerij...»

«Dr Snieters — zoo verhaalt nog dezelfde vriend — was een struisch gebouwd man, middelmatig van grootte, gaande met gelijken tred; inwendig van gelaat, kieschkeurig op zijn kleedsel; de bovenlip en kin steeds fijn geschoren, met welverzorgde bakkebaarden, met weelderige haarlokken».

Ziet ge zijn portret niet voor u oprijzen zooals het vroeger in houtgravure in de «Katholieke illustratie» verscheen of... zooals gij hem zelf gekend hebt misschien:...

Dr Snieters werd blijde vader van vijf kinderen: 'n dochttertje dat den naam Maria-Josephina in het H. Doopsel ontving, werd in 1844 geboren, in '45 Mathilde, in '46 Henri, in '47 Louis, in '48 Octavie... Snieters' huis was een paradijs en elk jaar bracht er een nieuw vogeltje in...

O, ik kan mij Snieters' huiselijk leven in die jaren zoo goed voorstellen!... 's Nachts was hij wel op moeten staan... maar 't was om 'n jonge moeder het leven te redden...: in den dag was hij ginder ver naar Poppel of Hoogstraten of Thielen gereden door de brandende zon of wijd de sneeuwstorm woelde onder zijn ouderwetschen mantel en rond de ooren van zijn snuivend paard... maar 'n moeder had hem zoo hartelijk bedankt, want nu zou haar kindje het wel te boven komen... en 's avonds zat hij weer gansch gelukkig bij zijn vrouwtje en zijn jongste kind... Hij heeft het zelf zoo gemoedelijk beschreven in «Op de Pijnbank»:

«Links de bibliotheek, rechts de kachel; op de schouwplaat een oude pendule met gebroken uurplaat en neerhangende wijzers van weerszijde bewaakt door een klein steenen borstbeeld van Dr Artley Cooper en een Hippocrates in geel geworden gips. Midden in de kamer een tafel met eenige vellen papier en een inktkoker, eigen maaksel van een oud sigarenkistje».

Soms moest hij naar de vergadering van het «Tael- en Letterlievend genootschap De Dageraad» dat in 1842 gesticht werd en waarvan hij de voorzitter was. «Trouw en Broederliefde» was gevallen, maar de Vlaam-

sche vrienden hadden toch met romantischen geestdrift — in 1838 was Conscience's « Leeuw van Vlaanderen » verschenen — in 1840 de « Heibloemen » uitgegeven; en hoe konden mannen stil zitten als de wijsgeerig aangelegde koffiebrander en dichter Jan Diels, de novellenschrijvers en poëten Coomans en Splichal, Dierckx en Loyens en weldra ook de archivaris P. J. Heuvelmans die gedurende lange jaren in innige betrekking stond met Snieders!...

Meer dan vijf en twintig jaar lang zou Snieders aldus werken, schrijven, strijden in al den roes van zijn sterke kracht, gesteund door de liefde van zijn teerbeminde vrouw en de trouwe vriendschap van een gansche stad. Meer nog: hij bleef in betrekking — vooral door zijn broer August, den kranten hoofdsteller van « Het Handelsblad van Antwerpen » — met gansch het Vlaamsche land. Te Antwerpen en te Gent werd er voor Vlaanderen geboden en gestreden, geschreven en gewreven; Renier Snieders stond zijn man te Turnhout ook, en niet het minst — zooals Professor Van Gorp er ons heeft aan herinnerd, door slag op slag romans en novellen de wereld in te zenden, waaronder er zijn die nu nog de geliefkoosde lectuur uitmaken van het Vlaamsche volk.

Maar... broos is alle menschengeluk...: hij die tot dan toe « de gelukkigste mensch van de wereld » geweest was, zooals men zegt: hij die zelf « met den helm » geboren scheen, zou in het 2de deel van zijn leven te Turnhout tegenwerking en beproeving en droefheid kennen: de twintig laatste jaren van zijn leven (1867-1888) zou Snieders — zooals Vader zaliger het in 1912 opmerkte — veel méér dan Douwers Dekker, den schrijnenden naam **Multatuli** — veel heb ik geleden — tot de zijnen hebben mogen maken...

Bij die periode, hooggeachte vergadering, ga ik niet stilstaan... « **Sunt lacrimae rerum** », zegt Virgilius, en ja, wij zouden kunnen tranen storten bij zooveel leed...

Misverstand van sommige politieke vrienden met droeve gevolgen; ontbinding van « De Dageraad » (1870) en vereenzaming ook op letterkundig gebied; huiselijke beproevingen: twee dochters die hem ontvallen in den bloei der jaren (1864 en 1870); zijn geliefde Mathilde die met haar gemaal Max Bausart (1871) naar Antwerpen gaat wonen; zijn aangebeden vrouw die altijd ziek, maar altijd moedig — op 27 Maart 1883 — naar den Heer gaat; zijn zoon Henri die in zijn brandende slaapkamer verstikt... (21 Sept. 1885). Alles viel neer op den eens zoo levenslustigen man...

En toch was hij voortgegaan met werken en zwoegen: in 1875 stichtte hij de Turnhoutsche afdeling van het Davidsfonds, die thans nog zoo bloeiend is onder haar wakkeren voorzitter en die deze heerlijke feesten heeft op touw gezet; — hij begon ook de « Katholieke Volksbibliotheek » om aan allen goede lectuur te verschaffen; hij ging voort met wel te doen; hij leed en zweeg en deed... betrouwend op God alleen.

In den guren winter van 1887-1888 zou voor hem de genadeslag komen: zijn geliefde Mathilde werd gevaarlijk ziek. Toen werd hij onrustig: om de drie dagen zag men den nog kloeken grijsaard heen en terug naar Antwerpen reizen om zijn aangebeden dochter als aan de dood te betwisten... Maar niets hielp... « Ik zal nooit vergeten, zei Vader zaliger in 1912, het oogenblik dat hij de laatste maal zijn nog overblijvende dochter, de eerbiedwaardige en beminnelijke Mevrouw Bausart —, op haar sterfbed was gaan bezoeken. « Vriend, zei hij, **alles** is verloren...: er is geen hoop meer...; nu heb ik den genadeslag ontvangen en ik zal haar niet lang overleven... » Helaas! die voorzegging werd maar al te spoedig bewaarheid: 'n paar weken later droeg men Snieders ook naar het graf... (+ 9 April 1888), (Mathilde stierf den 24 Maart 1888).

Dames en Heeren!

Nu rijst voor m'n oogen het zielebeeld van Snieders...

Dokter Renier Snieders was **een diep geloovig Christen**... Uit zijn letterkundig werk straalt dat zonneklaar en zoo goed als zijn broeder August zou hij over zich zelf mogen getuigen hebben: «Ik heb geen enkel beeld de wereld ingezonden waarover ik zou moeten blozen»: alle Zondagen, als het eenigszins mogelijk was, ging hij te communic, en, als men hem somtijds vroeg wat hij toch deed op zijn bezoeken naar verre zieken, dan zei hij: «Dan lees ik mijn Paternoster en mijn Navolging Christi...» Ja, hij was een man met **rotsvaste katholieke beginselen**, hegeen bij menschen van alle gezindheid eerbied afdwingt.

Snieders was een man met **eigen diepe overtuiging, ook in andere zaken nederig maar beslist**... «Ik heb nooit de knie gebogen dan voor God...» zei hij eens tot m'n vader zaliger in 'n oogenblik van gekrenkte fierheid. Hij kende ook geen «verchacheren» van vaderland: tot het einde zijns levens toe bleef hij de Neêderlandsche nationaliteit behouden, hij die nochtans — zooals hij zelf verhaalt — in 't begin der Belgische Omwenteling, den Prins van Oranje vlak in 't oog had gezien «zonder zijn muts af te nemen...» Anderzijds voerde hij «zonder vaar en vrees», met de Vlamingen hun strijd voor de bedreigde moedertaal.

Snieders was een **geleerd en voorzichtig geneesheer**, die zijn faam van Leuven hooghield en uitbreidde: hij was daarbij een uitmuntend confrater, onbekwaam om een collega te kwetsen door woord of daad; hij was 'n vader voor z'n zieken, een raadsman, een trooster, een opbeurder en kende allerbest den psychologischen factor die dikwijls van meer belang is dan alle drankjes of pillkens... Voor Snieders was de praktijk van den geneesheer een apostolaat: hij kende tot in zijn diepste diepte den zwaren last van het doktersambt in dien tijd vooral... «**De geneesheer is de trekhand van de maatschappij**», zoo schreef hij in zijn «Beelden uit mijn dagboek» (1867) en hij liet aan zijn kinderen niet toe de doktersloopbaan te kiezen..., maar 't was omdat hij ten volle doorpeild had al de miseries — lichamelijke en zedelijke — die de geneesheer op zijn loopbaan tegenkomt..., met dikwijls nog den ondank der menschen aan wie hij goed heeft gedaan...

Als in 'n huisgezin moeder ziek was — wat is 'n moeder niet in de familie!... dan kon hij het niet — hij, de dokter nochtans! — over z'n hart krijgen aan de kinderen de droeve waarheid te zeggen... «Hij kwam moeder maar eens **bezoeken**...», zei hij dan, en toen b.v. de moeder van zijn vriend Splichal doodelijk ziek was, kon hij het van zich zelf niet verkrijgen om de familie te verwittigen... Zuster Alfons van het H. Graf heeft het mij zelf — nog dien ontroerd — verteld: «Och, zei hij tot een vriend van 't huis, Madame Splichal zou moeten berecht worden..., zeg gij het eens: «**ik durf het niet zeggen**...» Gouden harten zijn dat, voorwaar!...

De kinderen waren Snieders' beste vrienden... Aan hoevelen onder u misschien, Dames en Heeren, heeft hij niet «een levend paard» of «een levende pop» beloofd: én als gij hem van verre zaagt aankomen op de koer van het H. Graf, weet ge nog hoe hij stormenderhand werd ingenomen en hoe hij dan smakelijk lachen kon als hij zich van u allen ontdeed door «nen cent» naar de muur te werpen...: «Voor hem die 't vlugst loopen kon!...»

Als met de eerste vruchten ook de eerste buikpijn soms binnenkwam, dan kon hij zoo vaderlijk vermanen over «de zes **lekker-weken**» van jonge erwtyes en worteltjes..., «**lekker-weken**, zei hij dan vermanend den vinger opstekend, maar... **Opgepast!**...» en als hij de bibliotheek van het Davidsfonds met boeken, veel boeken voorzien moest voor zijn leesgraag publiek dan kon hij zoo gemoedelijk bedelen... «Geef

ze maar voor de bibliotheek... 't is allemaal goud!...» zei hij dan, en... hij bracht ze in z'n tilbury naar huis...

Geachte Vergadering, ik zou nog lang kunnen praten over Renier Snieders' gemoedelijkheid en eenvoud en goedheid en gij zoudt er waarschijnlijk nog menig aneodootje kunnen bijvoegen; maar ik moet eindigen...

Dezen namiddag gaan we het standbeeld onthullen dat het Davidsfonds, dat Turnhout, dat de Kempen, dat gansch het Vlaamsche land, dat gansch Nederland aan Dokter Renier Snieders heeft opgericht.

Op Vondel's standbeeld te Amsterdam lezen we dat het hem werd toegewijd ook «om den adel van zijn karakter» en dat is misschien nog wel de schoonste lof dien men aan 'n mensch geven kan... Renier Snieders verdient 'n gedenkteeken om zijn literair werk, maar — zooals onze grootste dichter, — «ook om den adel van zijn karakter...»

't Is me een groot genoegen geweest daar een woord te hebben kunnen over zeggen...

Kempenaars, Turnhouters, Turnhoutsche jeugd vooral, vergeet niet de les van Snieders' leven, de les van den echten Christen-met-de-daad, die **God dient en de menschen!**

Ja. «onsterfelijk steeds blijve in u leven

De geest van Snieders' ideaal!...

En dan?...

Hoezee, hoezee!...

Dan is de Kempen groot genoeg;

dan is de Kempen rijk genoeg;

dan is de Kempen **schoon** genoeg!...

Hoezee!...

Dan zegent, God met milde hand

Ons duurbaar Kempenland!

(Uit P. Fleerackers' cantate).

XII.

Feestrede van den Z. Eerw. Heer Kanunnik Boon.

Monseigneur, Hoogerwaardige Heer Prelaat, Zeer Eerw. Heeren, Achtbare familie Snieders, Dames en Heeren,

Na Gezelle, Renier Snieders! Twee tijdgenooten in éénzelfde jaar gehuldigd: Gezelle de grootmeester van het Vlaamsche woord, de zuivere Kunstenaar-bij-Gods-genade, de ongeevenaarde zanger van Gods heerlijke schepping; — Snieders, de gemoedelijke verteller, de zoon van de Kempische heide, de zanger van haar schamele bewoners. Al loopt hun kunst als kunst in een zoodanig verschillende richting dat alle vergelijking uitgesloten schijnt, toch hebben beide éénzelfde kinderlijke liefde gemeen voor God en zijn Kerk, éénzelfde alomvattende liefde voor hun volk; beider werk is een klimmen, een stijgen, een ascensio uit de lage landen van de werkelijkheid naar de hooge regionen van het realisme.

*

G. T., het is nu bijna een eeuw geleden dat de jonge Jan Renier Snieders zich als pas gepromoveerd dokter in deze stad kwam vestigen. Hij kwam uit het Noorden, van Bladel, een dorp vlak boven de grens. Reeds in zijn jeugd had het grillig spel der politieke wisselvalligheden hem van her naar derwaarts geslingerd. Geboren als burger van het Fransch bewind was hij opgegroeid als onderdaan van het Koninkrijk der Vereenigde Nederlanden; de Belgische omwenteling verjoeg hem uit Roermond, waar hij zijn humaniora begonnen was, en dwong hem ze te voltrekken te Eindhoven.

Toen stond hij voor de hachelijke keuze van een Universiteit. Vader Snieders behoorde tot een oud katholiek geslacht waar deugd en wroomheid steeds in eere waren gebleven. Aan een protestantsche hoogeschool uit zijn eigen land kan het geloof van zijn jongen in 't gedrang komen. Het klonk dan ook kordaat: neen! Toen in 1833 het Belgisch episcopaat de poorten van de Leuvensche Alma Mater heropende, besliste hij, de Noord-Nederlander, zijn zoon daar te laten inschrijven, hoewel hem onder het verlof de toegang tot het vaderlijk huis van staatswege verboden bleef. Evenals bij Jozef Alberdingh Thim, catholique avant tout! Katholiek boven alles! Een daad van durvende geloofsbelijdenis, die op het later leven van den student een diepen stempel heeft gedrukt.

In 1838 behaalde Renier Snieders met de grootste onderscheiding zijn diploma van dokter in de geneeskunde: herinneringen aan zijn schitterend eindexamen verwerkte hij later in NARDA. Toen hij naar huis ging, droeg hij met zijn diploma de gelukwenschen mee van de middenjury en een aanlokkend aanbod van de Universitaire overheid om aan de Alma Mater een leerstoel te aanvaarden in de geneeskundige faculteit. Wat een heerlijke toekomstdroom voor een jonge man van 26 jaar! Maar de geest van het vaderhuis sprak luider: in de hoofdstad van de Antwerpsche Kempen zoo dicht mogelijk bij zijn land en bij zijn geboortedorp, wil hij zich heelemaal geven aan het volk, als een barmhartige Samaritaan nabuigen over de wonden van zijn medemenschen om hun lichamelijke en zedelijke ellenden te lenigen.

Zoo werd Renier Snieders door vrije keuze Turnhoutenaar en Vlaming. Al bleef hij zijn leven lang zijn Noord-Nederlandsche afkomst en zijn Groot-Nederlandsche idealen getrouw, door het offer van zijn toekomst doopte hij zich tot lid van de Vlaamsche volksgemeenschap.

Wat hij gedurende zijn vijftigjarig verblijf in deze stad, als dokter en ook als Vlaamschen leider heeft verwezentlijkt blijft buiten het bestek van deze korte rede. Enkel terloops vermeld ik hier de gewichtige rol die hij speelde in **De Dageraad** en in de plaatselijke afdeling van het **Dauidsfonds**, waarvan hij in 1875 de stichter was.

*
*
*

Voor ons allen en voor het Vlaamsche volk is en blijft Renier Snieters de geliefde Volksschrijver. En van de drie, met zijn broer August en Conscience, die in den loop van verleden eeuw de volksziel best en volledigst hebben uitgebeeld in haar menigvuldige schakeeringen, en daarom, ondanks het wisselspel van de letterkundige stroomingen een trouw lezerspubliek behouden hebben. Wie van ons heeft geen heele dagen en halve nachten met gespannen aandacht gesleten over die bevuilde en stukgelezen exemplaren van onze volksbibliotheken, en gerild en getrild bij het op en nederdienen van den gang van het verhaal? Vraag nu nog naar de getuigenis van onze bibliothecarissen: daaruit blijkt dat de werken van Renier Snieters nog steeds geliefkoosde lectuur blijven voor onze Vlaamsche volksmenschen en voor de rijpende jeugd.

Uit zijn dagelijkschen omgang met zijn dierbaar Kempisch volk was in Snieters de overtuiging vast gegroeid dat er buiten de lichamelijke ziekten, andere en nog erger kwalen het geestelijk en zedelijk bestaan van die eenvoudigen-van-harte- bedreigden, — gevaren die hun diep-kristelijk geloof en hun geloof stilaan ondermijnden, stikgassen die overal de lucht verpestten met berderf en ontbinding. Met dezelfde hardnekkigheid waarmede hij voor het leven van zijn patienten worstelde, wilde hij ook die zedelijke ellende tekeer gaan.

Reeds als student had hij niet weinig blijk gegeven van letterkundigen aanleg. Aan de Universiteit was hij in 1836 met Emanuel Van Straelen medestichter geweest van het taal- en letterlievend genootschap **Met Tijd en Vlijt**: in de eerste jaarboeken vinden wij geregeld bijdragen van zijn hand. Het was dan niet zonder reden dat hij in 1886, bij het gouden jubileum van **Met Tijd en Vlijt**, tot eeredokter werd uitgeroepen in de letteren, samen met Guido Gezelle en Pastor Claeys, en met zijn landgenooten Jozef Alberdingh Thijm en Mgr. Everts.

Renier Snieters koos voor zijn werk de stof die hij best kende en die hem het dichtst bij de hand en aan het hart lag: zijn dierbaar Kempenland met de pezige, klokke heidebewoners en de schamele wroeters-om-de-betebroods, met zijn eigenaardige volksgebruiken en zijn eeuwenoude overleveringen. Iederen dag was hij er als dokter getuige van huiselijke drama's bij ziekte en dood. Maar ook zag hij hoe er dikwijls een bittere strijd woedde tuschen goed en kwaad in den geest en in het gemoed van die simpele menschen en hoe ze konkelde en krakeelde onder malkaar voor geld en goed. En in zijn verbeelding groeide die nuchtere gegevens uit de werkelijkheid tot boeiende verhalen, waaromheen hij het kader spande van de Turnhoutsche heide met haar wisselende gedaanten en haar spel van licht en schaduw.

Veel afwisseling bestaat er wel niet in de behandeling van de stof noch in het scheppen der karakters, noch in het uitwerken der motieven. Als grondgedachte dezer waarheid van den Katholiken godsdienst: God, de looner van het goed en de straffer van het kwaad. Wel valt het voor dat hier in deze wereld de brave door den booze vervolgd wordt en verdrukt — het algemeene thema van al zijne verhalen — maar eens toch wordt de onschuld gewroken en triomfeert de rechtvaardigheid. Zoo kreeg zijn werk een diep-zedelijk karakter, zoo werd het een hefboom tot volksverede-

ling en zielclouering, zoo werd het overstraald en doorstraald met den glans van zijn godsdienstige overtuiging en van zijn Kristelijk idealisme.

Enkel in de laatste boeken — de vier die door het Davidsfonds werden uitgegeven — ligt de strekking er te zwaar over gespreid en schaadt ze de kunstwaarde van het werk.

Snieders, toen door eigen familiesmart overmand, wilde reageeren tegen den schoolstrijd die dan bij het volk in de Kempen woedde. Het ging er hard tegen hard! Waar hij het geloof van zijn naaste in gevaar zag en de schoone ziel van het kind bedreigd wist viel zijn woord ongenadighamerend en striemend neer op de nieuwe Geuzen in de Kempen, op den vijand van God en de Kerk.

G. T., Vandaag komen wij hier eindelijk een schuld aflossen die reeds lang vervallen was! WIJ, dat wil zeggen, de stad Turnhout en de heele Kempen, het Davidsfonds en de Vlaamsche letterkunde, de geslachten die sedert het midden van verleden eeuw zijn opgegroeid en de Katholieke jeugd van nu. Wij allen hebben verplichtingen van erkentelijkheid en waardeering aan den man die heden wordt gevierd en wiens gedenkteeken in brons wordt vereeuwigd. Het Davidsfonds van Turnhout heeft het initiatief tot deze hulde genomen; de Antwerpsche Gouwbond heeft die gedachte goedgekeurd en verspreid; de stad Turnhout heeft door een milden steun het uitvoeren van het plan mogelijk gemaakt!

Aan hen allen, onze hulde en onzen dank! Moge dit gedenkteeken er toe bijdragen om bij ons volk de gedachtenis hoog te houden van een edel man die in het beoefenen van zijn ambtsplichten en in zijn letterkundig werk het volk heeft gediend in allen eenvoud en offervaardigheid.

XIII.

Het leven van Dr Renier Snieders te Turnhout.

Een onzer oudtse abonnenen, die een vriend en vertrouweling van Dr Renier Snieders was, deelt ons zeer belangrijke herinneringen mede over zijnen dagelijkschen omgang met den Turnhoutschen schrijver:

« Van af het eerste jaar dat de jonge doctor, na schitterende studiën, zich te Turnhout kwam vestigen, mocht hij zich aanstonds in het vertrouwen der bevolking verheugen; niet alleen de hoogere standen schonken hem hun vertrouwen, maar ook de mindere man en de boerenbevolking. Zijn faam als kundige doctor breidde zich uit over de omliggende gemeenten; niets was schooner dan op sommige dagen eene gansch rei huivenkarren (waarvan vele uit de Meierij, de geboortestreek van Dr Snieders) te zien staan in de Otterstraat, afgespannen in « De Spiegel ».

Niet hoogmoedig en zeer minzaam in zijnen omgang met iedereen, toch wist dr Snieders de betrekkingen met anderen juist te beperken, en de ongewenschte indringers op afstand te houden. Hij boezemde ontzag in zelfs aan zijne vertrouwelingen. Van uit zijne persoonlijkheid straalde eene onweerstaanbare macht die u onwillekeurig aangreep en bijbleef. Zoo herinner ik mij, nog onder dien indruk, eene reis (ik durf niet zeggen eene bedevaart) gedaan te hebben naar Bladel zijn geboortedorp. Hoe diep mij dit bezoek aangegrepen heeft kan ik niet beschrijven, als ik rondwarende in zijn vaderlijk huis « de goude Leeuw » hem daar, in mijne verbeelding zag als kind spelende, als knaap dartelende over het schoone marktplein, als jongeling die reeds door zijnen opmerkingsgeest den grondslag legde zijner latere werken, eene veelbelovende opengaande bloem, eene oprijzende ster die eens hare stralen-bundels zou uitstorten. Bladel, de Meierij, Turnhout, de Kempen ter eere en tot roem van België, ons geliefd vaderland.

Diezelfde macht beheerschte mij telkens ik zijn graf bezocht, zijn graf zoodra vergeten behalve door een vriend die het verzorgde en bebloemde.

Bij uitnemendheid was dr Snieders een kindervriend. Over de speelplaats van het H. Graf tredende hingen de kleine meisjes met trossen aan zijne handen; met de belofte hun eens eene levende pop te bezorgen kon hij zich dan met moete loswerken. En later, als hij, als doctor, eene jonge moeder bijstond en haar haren eerstgeboren in de gelukkige armen legde, dan voegde hij er, schalks lachend bij: Ik heb u immers altijd eene levende pop beloofd.

Man van een stuk was dr Snieders, met rotsvaste katholieke

beginselen en daarom juist was hij welkom in alle familiën van alle gezindheid. Lid als hij was van het leesgezelschap de « Union », waar vele gazetten, vlaamsche en fransche, van beide gezindheid ter tafel lagen, wist hij desnoods zijne gedachten als Katholiek te verdedigen en voor te staan. Nochtans mengde hij zich nooit in de plaatselijke politiek.

Het is geen geheim dat, bij het uitbreken der Belgische omwenteling in 1830, de zuiderlijke gemeenten van Holland niets vuriger verlangden dan dat bij hun ook de vrijheidszon zou schitteren. Dat de jonge Snieders dezelfde gedachten deelde is ons genoegzaam bekend. Nochtans eens het onwederroepelijke geschied en onvermijdelijk door de wederlandsche bepalingen vastgelegd zoo bleef hij Holland getrouw en zijn vorstenhuis genegen als echte vaderlander.

Stichter in Turnhout van het letterminnend genootschap « de Dageraad » wist dr Snieders door zijn voorbeeld en begeesterend woord zich te omringen van eene schaar ontwikkelde burgers wier pennevruchten, zooals wij ze lazen in hun tijdschrift, niet van belang waren ontb!cot. Hier noemen wij Heuvelmans — Stroobant — Loyens — Jan Diels — Sanders-Nuyens — Gife-Nuyens — Splichal-Roosen.

Dr Snieders was uiterst zindelijk in zijne opschikking; steeds gekleed in 't zwart, in redingote en hooge castoren hoed; nooit, ging hij uit noch Zondags, noch in de week, 't zij in den dag of 's avonds dan den hoogen hoed op, 't zij te voet of in zijn gerij. In de koude winternachten, bij een zieke geroepen, gebeurde het wel dat hij zijn hoofd bedekte met eene muts in otterpels; alsdan nam hij ook wel mede, voor gebeurlijke aanval, eenen mispelaar met ijzeren beslag. Niets was kenschetsender en deed u aangener aan dan dr Snieders met zijne echtgenoot Zondags samen ter hoogmis te zien gaan, hij in zijn deftig pak, zij met een zijden visiet, zwart kleed. Onwillekeurig moest men dit paar eerzame poorters met belangstelling nastaren en bewonderen.

Tot op het laatste oogenblik zijns levens behield dr Snieders het volle genot van zijn denkvermogen en verstand. Onlangs zag ik bij eenen apotheker (waar het met eerbied bewaard wordt) een recept opgesteld door dr Snieders eenige uren voor zijne dood, geschreven met die vaste pen die zijn handteeken kenschetste. 't Luidde: Syrupus Chlorali 60 gr.

Als doctor had hij eenige bijzondere standplaatsen voor zijn gerij, van waar hij te voet, zijne zieken bezocht; o.a. op de Botermarkt, aan de poort van het begijnhof, aan het Collegie, op de Patersplein. De brave man zal toen wellicht niet gedacht hebben dat daar eens zijn beeld, ter vereeuwiging, zou oprijzen.

Op het collegie, waar hij huisdoctor was, sloeg hij niet eene « séance » over; gansch alleen, als genoodigde, zat hij aldaar als een vader onder zijne kinderen.

Hij schonk niet gemakkelijk zijne vriendschap, maar eens deze vriendschap bezegeld met eenen malschen handdruk, (malsch is het woord, want hij had malsche pollen) dan was het « voor het leven ».

Dr Snieders was matig in eten en drinken: 's avonds rond 9 uren was zijne uitspanning een uurke verpoozing in den Katholiken Kring « Amicitia ».

Eerst een oogslag op de gazet, daarna vermeidde hij zich, achter de whistspelers gezeten, den loop van het spel af te zien; gewoonlijk dronk hij 1, soms 2 glazen farno: in den zomer, te buiten onder de luif gezeten, met een glas wit Leuvensch; onder het luiden der aftoetklok van 10 uren keerde hij huiswaarts.

Hij was ook muzikant van talent: ook een goede ruiter, en de Arendoncksche heide heeft hem menigmaal, flink te paard, vierklauwens, naar Bladel, naar zijn lief geboortedorp zien snellen.

Hij was ook een onvermoeibare schaatsenrijder. Ik zie hem nog, als hij reeds de 60 naderde, op zijne schaatsen met schoone rondgebogen ijzeren lepels, keurig over het ijsveld glijden en met bijzondere keurige zwenkingen de zoogezegde buitensnede leggen.

Dr Snieders sprak de beschaafde Turnhoutsche taal, ongekunsteld, niet op de letter zooals men in Turnhout zegt. En zoo hij in al zijne werken die schoone zuivere vlaamsche taal bezigde zonder eenig bastaard of fransch woord (1), zoo wist hij bij iedere gelegenheid en zelfs met voorliefde zich zoo keurig uit te drukken in de fransche taal, dat men verwonderd stond zulken volmaakten tongval te ontdekken bij eenen Kempenaar. 't Is ten andere genoeg bekend dat dr Snieders bij zijne intrede in de letterkunde begonnen is als dichter, en zelfs fransche verzen, (ik heb ze gelezen), schreef die zeker zijne vlaamsche evenaarden.

Zijne lievelingslezing waren de werken der vooraanstaande Vlaamsche, Fransche, Hollandsche en Duitsche schrijvers, ook de Latijnsche klassiekers.

Dr Snieders was een struisch gebouwd man, middelmatig van grootte, gaande met gelijken, gemeten tred, innemend van gelaat, kieschkeurig op zijn kleedsel, de bovenlip en kin steeds fijn ge-

(1) NOTA. — Inderdaad alle werken van Dr Snieders heb ik gelezen, 20 maal herlezen; niet alleen door hunnen inhoud boeien zij U, maar laten U genieten van den rijkdom onzer taad, in tegenstelling met vele heden-daagsche belgische vlaamsche schrijvers voor wier werken, om ze te kunnen verstaan, de lezer verplicht is grondig fransch te kennen.

schoren, met welverzorgde bakkebaarden, met weelderige haarlokken.

Dr Snieders was een opgeruimd man in zijnen gewonen toestand, zelfs genegen tot luimigen scherts; maar toch had hij dagen van mistroostigheid die zijne vertrouwelingen onrustig op merkten. Eens, alsdan, zegde hij mij: «Vriend, ik ben door het leven gegaan zooals iedere sterveling; eenige zonnige dagen, maar ook vele benevelde stonden van huiselijk wee en ziekten: men zou zijn leven 2 maal moeten kunnen leven; voorzeker had ik dan dien eenigen onvoorzichtigen stap niet gedaan welke ik nu.....

(Nota van V. B.) Hier heeft mijn vriend eenige regels uitgeschraapt welke een geheim doen veronderstellen, dat waarschijnlijk met beiden in het graf zal rusten).

En nu een wensch: Zouden er niet eenige voorwerpen aan Dr Snieders toebehoord hebbende, hunne plaats kunnen vinden in «Taxandria»? De zoo ieverige bewonderaars van dr Snieders, die, over 25 jaren, die merkwaardige feesten inrichtten ter zijner eere, zullen zeker zich nog wel herinneren waar en in welke familiën er van die gedenkenissen berusten. (1)

DE KEMPENAAR, 31 Aug. 1930.

Vlaamsche Belg.

(1) Met dank zullen die voorwerpen in 't Stadsmuseum «Taxandria» aanvaard worden en met zorg en eerbied bewaard blijven. Alles is welkom.
— Nota J. E. J.

XIV. Renier Snieders-Cantate

uitgevoerd op 14 September 1930.

- 1
Hoezee! Te midden van zijn vrienden,
rijst Vader Snieders nu voor allen tijd;
Hem, die geen roem zocht, maar die
[roem verdiende,
Wordt heden uit erkentelijkheid,
Dees hulde toegewijd!
- 2
Dat glorie hem geschiedel
En laten wij hem bloemen bieden!
- 3
Hij was een simpel, needrig man;
hij zocht geen ander glorie dan
zijn medemenschen vóór te lichten
en met zijn woord en werk te stichten.
- 4
Dat glorie hem geschiede!
- 5
Hij lei zijn eigen zorg ter zijde,
den kommer van zijn eigen hart,
voor al wie leed vol medelijden.
Hij boog op alle wee en smart.
- 6
Laten wij hem bloemen bieden!
- 7
Zijn wijze woorden brachten vrede,
zijn wijze woorden brachten troost,
en vreugde en zuivre blijdschap mede,
in allen kring, in alle kroost.
- 8
Dat glorie hem geschiede!
- 9
Zijn wijsheid heeft hij neergeschreven,
zijn edele ziel, zijn rijken geest;
zoo is zijn woord, zijn werk, zijn leven
een zegen voor zijn volk geweest.
- 10
Dat glorie hem geschiede!
en laten wij hem bloemen bieden!
- 11
Nooit stierf zijn naam uit bij zijn volk;
maar is het niet of heden
de vroede man, de wijze tolk
van ouwen tijd en zeden
tot elk van ons opnieuw weer spreekt?
Ja! 't is of uit het verleden
hij weer opnieuw zijn wijsheid preekt:
- 12
— «Blijf Kempenaar als in 't verleden,
uw land en landaard toegewijd;
bewaar uw simple, vrome zeden,
als in den ouden, goeden tijd!» —
- 13
Och ja! de ouwe goeie tijd,
met zijn simple deftigheid,
zijn klakken, blauwe kielen,
holleblokjes
wollen zokjes
Kantenmutskes, spinnewielen!
Met de kermis klonk het lieke
van den blijen speleman!
Al de meisjes hieten Mieke.
Al de jongens hieten Jan!
- 14
— «Blijf Kempenaar als in 't verleden
blijf Kruis en Kristus toegewijd;
bewaar uw vrome, kristen zeden,
als in den ouden, goeden tijd!» —
- 15
Och ja! de ouwe goeie tijd,
met zijn simple deftigheid!
Kantenmutskes, spinnewielen,
effen dansjes
avondkransjes,
saamgebeë van vrome zielen!
Heilig ruischte 't rozenhoedje
in de schouw bij 't schaddevuur;
Wees-gegroot na wees-gegroetje
zongen in het avond-uur!
- 16
Maar van al menschelijke dingen
heeft elk zijn beurt en dag en tij;
en met den ouden tijd zoo gingen
ouw dingen, ouw fatsoen voorbij.
- 17
Zoo zegden wij aan veel gewoonten
van Kempisch leven, trant en spel,
aan zooveel rijks, aan zooveel schoonte,
een lesten groot, een lest vaarwel!
- 18
Onsterflijk toch blijft in ons leven
de geest van Snieders' ideaal;
en diep blijft in ons hart geschreven
de liefde voor de moedertaal!

19
Hoog brandt in ons, in woord en wer-
[ken]
de schoone ziel van onzen stam,
vol liefde voor de Roomsche Kerke,
zoals een onuitbluschbre vlam!

20
Wie Kempenaar wil zijn en heeten,
blijf met dit ideaal bezielde!
En mocht hij nooit den man vergeten,
Die eens dit ideaal hoog vóór onze
[oogen hield!..

Muziek van L. Van Dessel.

21
Wij zullen zijn naani in eere houden,
zijn wijze woord, zijn grijzen raad!
Bouwen op God, lijk de vaders bouw-
[den!...
Wat zoo gebouwd op den Heere staat,
noch wrikken zal, noch roeren kan!
En dan?
Hoezee! Hoezee!
Dan is de Kempen groot genoeg;
dan is de Kempen rijk genoeg;
dan is de Kempen schoon genoeg!
Hoezee!
Dan zegent God met milde hand
ons duurbre Kempenland!

Woorden van E. Flerackers, S. J.

Inhoudstafel

	Bldz.
Een woord vooraf	3
I. Bronnen	4
II. Werken van Dr J. R. Snieders	5
III. Levensschets van Dr J. Renier Snieders door Dr August Snieders	10
IV. Hulde en Feestelijkheden Dr J. R. Snieders ter eere	23
V. Lijkrede van H. Sermon	29
VI. Lijkrede van M. Dierckx-Van Ryckevorsel	31
VII. Rouwkrans op het graf van Dr J. Renier Snieders .	33
VIII. De Voormannen. Gelegenheidslied der Conscience en Sniedersfeesten in 1912	35
IX. Rede van Mr Gustaaf Segers, lid der Vl. Academie, op Conscience- en Sniedersfeesten in 1912	36
X. Voordracht van Dr Jan Van Gorp, over Snieders en zijne werken, ter gelegenheid der inhuldiging van Renier Snieders monument te Turnhout in 1930 .	44
XI. Voordracht van den Zeer Eerw. Heer L. Vermeirsch.	47
XII. Feestrede van den Zeer Eerw. Heer Kanunnik Boon.	53
XIII. Het leven van Dr Renier Snieders te Turnhout . .	56
XIV. Renier Snieders Cantate	60
